

LIFE11NAT/SI/880

PRIPOROČILA ZA FINANCIRANJE UKREPOV PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ Natura 2000

V OBDOBJU 2014–20

**v okviru projekta
Operativni program upravljanja z območji Natura 2000
v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management**

AKCIJA C1

Maj 2014

Končna verzija

Naloga: *PRIPOROČILA ZA FINANCIRANJE UKREPOV PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ Natura 2000 V OBDOBJU 2014–20*

Verzija: *2.0 KONČNA*

Projekt: *PROGRAM UPRAVLJANJA OBMOČIJ Natura 2000
V SLOVENIJI 2014–2020 – SI Natura 2000 MANAGEMENT
FINANČNI INŠTRUMENT EVROPSKE SKUPNOSTI LIFE+*

Akronim projekta: *SI Natura 2000 MANAGEMENT*

Številka projekta: *LIFE11/NAT/SI/880*

Projektna aktivnost: *AKCIJA C1*

Izdelovalec: *MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
Sektor za ohranjanje narave
Andrej Bibič, univ. dipl. biol.,
vodja projekta*

Sodelujoči partner: *ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE
Gregor Danev, univ. dipl. inž. gozd.,
koordinator projekta na ZRSVN*

Številka naloge:

Kraj in datum izdelave: *Ljubljana, 9. 5. 2014*

© Dokument je izdelan v okviru projekta Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management (LIFE11/NAT/SI/880) s prispevkom finančnega inštrumenta Evropske skupnosti LIFE+. Besedilo ne izraža nujno pogledov Evropske komisije.

ZAHVALA

Podatke in delne analize, ki so podlaga za ta dokument, je prispevala vrsta ljudi, za kar se jim zahvaljujemo. Navedeni so po abecednem redu ustanov, iz katerih prihajajo.

IzVRS: Peter Suhadolnik

KGZS: dr. Janko Rode

MKO, DzO, Sektor za ohranjanje narave: mag. Breda Ogorelec, mag. Jana Vidic, mag. Julijana Lebez Lozej, dr. Katarina Groznik Zeiler, dr. Marija Markeš, dr. Darja Stanič Racman, dr. Gordana Beltram, dr. Branka Tavzes

MKO, DzK, Sektor za razvoj podeželja: Silvester Kranjec

ZGS: mag. Špela Habič

ZRSVN: Gregor Danev, Tadej Kogovšek, mag. Martina Kačičnik Jančar, mag. Mateja Žvikart, Miha Naglič, Denis Žitnik, Tjaša Djokić

ZZRS: Barbara Bric, dr. Samo Podgornik

KAZALO

1	UVOD.....	8
1.1	Pravni okvir za financiranje ukrepov za doseganje ciljev območij Natura 2000	9
1.2	Območja Natura 2000, njeni cilji in ukrepi za njihovo doseganje	11
2	NAČRTOVANI UKREPI VARSTVA NARAVE	13
2.1	Zavarovana območja	13
2.1.1	Načrti upravljanja obstoječih zavarovanih območij.....	14
2.1.2	Ustanovitev novih zavarovanih območij.....	15
2.1.3	Pogodbno varstvo in skrbništvo v zavarovanih območjih	15
2.2	Pogodbno varstvo in skrbništvo.....	15
2.2.1	Možnosti financiranja pogodbenega varstva in skrbništva izven zavarovanih območij 15	
2.2.2	Skrbništvo jam	17
2.3	Drugi ukrepi varstva narave.....	17
2.3.1	Nadzor.....	18
3	GOZDARSTVO	19
3.1	Uvod.....	19
3.2	Možni viri financiranja.....	19
3.2.1	Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020	19
3.2.2	Gozdarska strategija EU.....	20
3.2.3	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP).....	20
3.2.4	Program LIFE	20
3.2.5	Evropski sklad regionalnega razvoja in kohezijski sklad	21
3.2.6	Drugi možni viri.....	21
3.3	Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja	21
3.3.1	Ekocelice, gozdni rezervati	21
3.3.2	Prilagojeno gospodarjenje v varovalnih gozdovih.....	22
3.3.3	Uravnoreženo razmerje razvojnih faz	22
3.3.4	Pušcanje mrtve mase, habitatna drevesa	22
3.3.5	Naravna sestava drevesnih vrst	22

3.3.6	Ukrepi za pomlajevanje gozdnih habitatnih tipov	23
3.3.7	Ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin	23
3.3.8	Ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije	23
3.3.9	Ohranjanje mozaičnosti krajine, koridorjev	23
3.3.10	Ohranjanje rastišč rastlinskih vrst	23
3.3.11	Vzpostavljanje mirnih con in zatočišč	24
3.3.12	Specifičen način gospodarjenja z gozdovi	24
3.3.13	Sonaravno gospodarjenje z gozdovi	24
4	UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE	25
4.1	Uvod.....	25
4.2	Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja	25
4.2.1	I. Steber – neposredna plačila	25
4.2.2	II. Steber – Program razvoja podeželja	26
5	RIBIŠTVO	29
5.1	Uvod.....	29
5.2	Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja	29
6	UKREPI UPRAVLJANJA VODA	32
6.1	Uvod.....	32
6.2	Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja	32
7	RAZVOJNI UKREPI ZA ZELENO RAST	37
7.1	Uvod.....	37
7.2	Ukrepi, ki izkoriščajo potencialne Nature 2000, ne da bi jih ogrožali in možnosti njihovega financiranja	37
8	RAZISKOVANJE IN RAZVOJ TEHNOLOGIJ TER SPREMLJANJE STANJA – MONITORING	39
8.1	Uvod.....	39
8.2	Opredeljevanje potreb po raziskavah in možnosti njihovega sofinanciranja	39
8.3	Opredeljevanje potreb po monitoringu in možnosti njegovega sofinanciranja	40
8.4	Podatkovne zbirke in dostopnost podatkov	40

9	INFORMIRANJE, KOMUNICIRANJE, OZAVEŠČANJE JAVNOSTI.....	42
9.1	Uvod.....	42
9.2	Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja	42
10	VIRI.....	45

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
ARRS	Agencija za raziskovanje Republike Slovenije
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESPR	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
ESS	Evropski socialni sklad
ETS	programi Evropskega teritorialnega sodelovanja
EU	Evropska unija
GERK	grafična enota rabe kmetijskih zemljišč
GGN	gozdno gospodarski načrt
GGE	gozdno gospodarska enota
GOPS	gozdarsko-okoljsko-podnebni ukrepi (v okviru razvoja podeželja)
IzVRS	Inštitut za vode Republike Slovenije
JZ	javni zavod
KP	krajinski park
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KOPOP	kmetijsko okoljski podnebni ukrepi (v okviru razvoja podeželja)
KS	Kohezijski sklad EU
LIFE+	Finančni instrument Evropske unije za okolje in naravo LIFE+
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NUV	Načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja (za obdobje 2009–2015)
PAF	prednostni okvir ukrepanja iz 8. člena Direktive o habitatih
POV	posebna območja varstva na osnovi Direktive o pticah
POO	posebna ohranitvena območja na osnovi Direktive o habitatih
PUN2k	Program upravljanja območij Natura 2000 2007–2013
PUN 2000	Program upravljanja območij Natura 2000 2014–2020
RGN	ribiško-gojitveni načrt
SKP	skupna kmetijska politika
WWF	World Fund for Nature (Svetovni sklad za naravo)
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZVPJ	Zakon o varstvu podzemnih jam
ZZRS	Zavod za ribištvo Slovenije

1 UVOD

Ta priporočila so eden od korakov v projektu LIFE »SI Natura 2000 upravljanje«, ki vodi do priprave in sprejema Programa upravljanja območij Natura 2000 za 2014–20 (PUN 2000). Pred pripravo teh priporočil so bile izdelane analize dosedanjega financiranja ukrepov iz Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000. Predvideno je, da bodo ta priporočila korak k pripravi novega programa upravljanja. Priporočila načeloma opisujejo možnosti financiranja za vsak posamezen tip varstvenega ukrepa. V sam predlog PUN 2000 pa bodo nato iz teh priporočil vneseni tisti opisi financiranja varstvenih ukrepov, ki bodo zajeti tudi v slovenskih predlogih operativnih programov za črpanje sredstev EU. Tipi varstvenih ukrepov, za katere je v teh priporočilih navedeno financiranje, so izbrani na osnovi Operativnega programa – Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007–13, analiz, ki so bile pripravljene v okviru tega projekta in delovnega osnutka ciljev in ukrepov bodočega PUN 2000 (akcije C. 2).

Ta priporočila, v delu, ki govori o možnostih financiranja ukrepov iz sredstev EU, temeljijo na aktih EU, ki določajo pravila financiranja za finančno perspektivo 2014–20. Pravila financiranja v osnovi določajo akti Skupnega strateškega okvira 2014–20, ki ga sestavljajo krovne uredbe EU za financiranje petih velikih skladov:

- kmetijskega ([Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja](#))
- kohezijskega ([Kohezijski sklad](#))
- za regionalni razvoj ([Evropski sklad za regionalni razvoj](#))
- socialnega ([Evropski socialni sklad](#))
- ribiškega ([Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo](#))

Podrobnejša pravila za vsako od krovnih uredb pa nato določajo izvedbeni in delegirani akti EU. V času pisanja teh priporočil krovna uredba za pomorstvo in ribištvo še ni bila sprejeta. Prav tako še niso sprejeti mnogi izvedbeni in delegirani akti, zato v tem delu priporočila temeljijo na zadnjih osnutkih, ki so nam bili na voljo.

Ti akti so bili preučeni, v priporočilih pa so predstavljene možnosti za financiranje ukrepov Nature 2000, ki jih pravila financiranja omogočajo. Priporočila so lahko podrobna toliko, kot je podrobna in že znana izvedba financiranja ukrepov na EU ravni.

Krovne uredbe določajo nabor možnih ukrepov, ki jih država lahko financira iz posameznega sklada. Država pa se odloči, za katere skupine ukrepov bo izvajanje omogočila. Zato je za financiranje ukrepov Nature 2000 v državi pogoj še, da so sprejeti nacionalni operativni programi. Uredbe EU namreč vsem državam članicam dajejo enak nabor ukrepov, ki jih je iz naštetih skladov EU možno izvajati. Država članica pa se na koncu odloči, za katere ukrepe iz tega nabora bo dejansko omogočila izvajanje in izvajanje omogoči z operativnimi programi. V Sloveniji so v povezavi z upravljanjem Nature 2000 bistveni trije operativni programi za črpanje EU sredstev:

- Program razvoja podeželja (za sredstva iz kmetijskega sklada za del, ki niso neposredna plačila)

- Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (za sredstva iz kohezijskega sklada, sklada za regionalni razvoj in socialnega sklada)
- Operativni program za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo (za sredstva iz pomorskega in ribiškega sklada)

Preučeni so bili tudi centralizirani mehanizmi financiranja, kjer Evropska komisija neposredno razpisuje in izbira projekte (LIFE, Obzorje 2020). Finančni mehanizem LIFE v novi finančni perspektivi uvaja tudi bolj celovite projekte (t.i. integrirane projekte LIFE), ki temeljijo na nacionalnih programskih dokumentih. Za področje Nature 2000 bo to Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2014–20, ki bo eden od končnih rezultatov tega projekta.

Podrobnejša pravila za črpanje EU sredstev, vključno z načini izvajanja financiranja, ki je pomembno za ukrepe Nature 2000, so pri posameznem skladu praviloma določena z izvedbenimi in delegiranimi akti. Kjer ti akti še niso dokončno sprejeti in bodo možnosti financiranja drugačne od trenutnih, se lahko spremeni tudi način končnega financiranja. Te spremembe bodo v okviru tega LIFE projekta predvidoma zajete v predlogu PUN 2000.

Ta priporočila temeljijo tudi na izkušnjah izvajanja in financiranja ukrepov iz Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000 2007–13.

Pravila financiranja iz skladov EU za finančno perspektivo 2014–20 niso povsem enaka tistim iz finančne perspektive 2007–13. Te razlike lahko imajo vpliv na financiranje varstvenih ukrepov Nature 2000. Za potrebe priprave teh priporočil smo že v postopku sprejemanja aktov Skupnega strateškega okvira EU 2014–20 sledili in spremljali predlagana določila v teh aktih ter jih primerjali s prejšnjimi.

1.1 Pravni okvir za financiranje ukrepov za doseganje ciljev območij Natura 2000

Obveznost varstva posebnih varstvenih območij – območij Natura 2000 – izhaja iz Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22. 7. 1992, str. 7, s spremembami; v nadaljevanju: **Direktiva o habitatih**) v povezavi z Direktivo 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic – kodificirana različica (UL L 020, 26. 1. 2010, str. 0007–0025 v nadaljevanju: **Direktiva o pticah**).

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [49/04](#), [110/04](#), [59/07](#), [43/08](#), [8/12](#), [33/13](#), [35/13 – popr.](#), [39/13](#) – odl. US in [3/14](#)) določa posebna območja varstva oziroma območja Natura 2000, varstvene cilje na teh območjih in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, in druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij.

Postopke v zvezi z območji Natura 2000 določa Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. [96/04](#) – uradno prečiščeno besedilo, [61/06](#) – ZDru-1 in [8/10](#) – ZSKZ-B) (ZON), ki določa območja Natura kot ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju Evropske unije pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic – posebna območja varstva (POV) in drugih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov – posebna ohranitvena območja (POO). Zaradi različnega postopka določanja območij so POV z določitvijo v uredbi Vlade določena tudi že kot območja Natura 2000. Posebna ohranitvena območja se do odločitve Evropske komisije z nacionalno zakonodajo določajo le kot potencialna posebna ohranitvena območja (pPOO) oziroma potencialna območja Natura. Najpozneje 6 let po odločitvi Evropske komisije pa jih je država članica dolžna določiti kot POO. Direktiva o habitatih v prvem odstavku 6. člena določa, da države članice za POO določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za ta območja ali ukrepe, zajete v drugih razvojnih načrtih ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih. Republika Slovenija je POO, ki so hkrati postala posebna varstvena območja ali območja Natura 2000, določila z uredbo januarja 2012¹ in določila, da se za varstvo teh območij do sprejema novega programa upravljanja v skladu s spremenjenim 13. členom uredbe uporabljajo podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo doseganje, določeni v Operativnem programu – programu upravljanja območij Natura 2000 (2007–2013). Nov Program upravljanja območij Natura 2000 (2014–20) bo nasledil naveden Operativni program in bo tako postal akt, ki določa potrebne varstvene ukrepe.

Evropska komisija je leta 2011 sprejela *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020*. Svet Evropske Unije, je decembra 2011 potrdil cilje iz tega Sporočila in v zvezi z njim sprejel še dodatne Sklepe. Ta operativni program se naslanja tudi na navedeno Sporočilo in Sklepe Sveta.

Varstvo posebnih območij varstva in potencialnih ohranitvenih območij zajema varstvo ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Zagotavlja se z ukrepi za doseganje varstvenih ciljev (v nadaljevanju: varstveni ukrepi). Varstveni ukrepi so ukrepi po ZON in ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k ohranitvi območij Natura, kamor se uvrščajo tudi različne oblike varstva na podlagi pogodb (npr. po predpisih o kmetijstvu) in načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Varstveni ukrepi se pripravijo ob upoštevanju značilnosti območja Natura 2000, vključno s socio-demografskimi, ekonomskimi in kulturnimi značilnostmi dejanskega stanja v ekosistemu ter obstoječih in pričakovanih dejavnikov ogrožanja.

Ukrepi za ohranjanje območij Nature 2000 v skladu z ZON so:

1. ukrepi varstva narave,
2. ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosega varstvene cilje,
3. ukrepi prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje,

¹ Uredba o spremembah in dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [8/12](#))

4. ukrepi upravljanja voda, s katerimi se dosega varstvene cilje in
5. drugi ukrepi, če so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

1.2 Območja Natura 2000, njeni cilji in ukrepi za njihovo doseganje

Slovenija je ena izmed biotsko najbolj raznovrstnih držav, kar potrjujejo številne tuje in domače študije. Raznovrstnost se kaže tudi v zelo visokem deležu ozemlja države, vključenega v omrežje Natura 2000. Slovensko omrežje Natura sestavlja skupaj 354 območij, pokrivajo pa ga predvsem gozdovi (71 odstotkov). Kmetijska zemljišča v uporabi pokrivajo okoli 20 odstotkov, med njimi pa so najpomembnejši ekstenzivni travniki. Celinske vode predstavljajo površinsko le dober odstotek omrežja, vendar so življenjski prostor velikega števila Natura vrst in habitatnih tipov. Izjemno pomembno vlogo imajo v omrežju Natura 2000 jame, ki so predmet ohranjanja na več kot 70 območjih. Človekova bivališča so pomembna za razmnoževanje, počivanje oziroma prezimovanje nekaterih vrst, zato so na območju Natura bistvena tudi nekatera pozidana območja. Zlasti gre za živali iz skupin ptic (npr. bela štoklja, veliki skovik) in sesalcev (npr. netopirji).

Na območjih Natura 2000 veljajo splošni varstveni cilji, ki so določeni z Uredbo o območjih Natura 2000 in so enotni za celo območje. Poleg tega so določeni še podrobnejši varstveni cilji, ki se praviloma nanašajo na vsako vrsto oz. habitatni tip na vsakem območju Natura 2000 in so določeni v Operativnem programu – programu upravljanja območij Natura 2000 (2007–2013) ter veljajo do sprejema novega operativnega programa². Glede na stanje v naravi podrobnejši varstveni cilji določa, ali je treba zatečeno stanje ohranjati, obnoviti, izboljšati ali pa raziskati, vse z namenom, da bi vrste oz. habitatni tipi ostali ali se povrnili v ugodno stanje ohranjenosti. Podrobnejši varstveni cilji se določajo na osnovi referenčnih vrednosti ugodnega stanja.

Referenčne vrednosti ugodnega stanja definirajo ključne zahteve, ki morajo biti izpolnjene, da je vrsta oz. habitatni tip v ugodnem stanju. Referenčne vrednosti opredelijo velikost populacije, velikost habitata oz. habitatnega tipa in za vsako vrsto oz. habitatni tip specifične strukture v habitatu ter rabo habitata ali procese, ki so potrebni za vzdrževanje ugodnega stanja vrste oz. habitatnega tipa.

Ukrepi varstva pomenijo način doseganja podrobnih varstvenih ciljev. Ukrepe varstva izvajajo javne službe in posamezniki, zlasti lastniki zemljišč. Ta priporočila obravnavajo financiranje obojega. Ravnanja posameznikov določa resorna zakonodaja, ta pa ima v ključnih področjih sektorske načrte rabe in varstva naravnih virov (za gozd, ribe, divjad) so to sektorski načrti rabe naravnih virov. Ugodno stanje vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000 v Sloveniji se lahko zagotavlja v okviru sektorskih načrtov in ukrepov upravljanja z naravnimi viri (gozdarstvo, ribištvo, lovstvo, upravljanje z vodami) ter s primernim prostorskim načrtovanjem. Na kmetijskih površinah,

² prehodna določba Uredbe o spremembah in dopolnitvi Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [8/12](#))

kjer ni sektorskega načrtovanja, se lahko ravnanja lastnikov usmerja preko finančnih instrumentov skupne kmetijske politike, zlasti razvoja podeželja.

Kjer obstajajo sektorski načrti, so lahko ukrepi varstva v programu upravljanja območij Natura 2000 zapisani bolj podrobno in ciljno. V teh primerih naravovarstvene vsebine vstopajo v upravljanje z naravnimi viri preko naravovarstvenih smernic in mnenj. Na ta način se lahko podrobnejše varstvene usmeritve za doseganje podrobnejših varstvenih ciljev oz. izvajanje ukrepov varstva konkretizira z naravovarstvenimi smernicami.

Kjer naravovarstvenih smernic ni ali pa je že na najvišjem nivoju načrtovanja treba oblikovati izvedbene (sektorske) ukrepe za gospodarjenje z naravnimi viri, poteka vključitev s sodelovanjem pri programiranju njihovih operativnih programov.

Za ukrepe vseh navedenih sektorjev pa velja, da so bolj uspešni, če se jih izvaja osredotočeno na doseganje prednostnih ciljev in na način, da se dosega pozitivne sinergične učinke. V analizah izvajanja Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000 (2007–2013) je bilo v več delih ugotovljeno, da izvajanje ukrepov ni bilo osredotočeno na doseganje prednostnih ciljev. Eden pomembnejših razlogov je bil, da v finančnih instrumentih, ki delujejo preko izbora projektov (npr. centralizirani mehanizmi financiranja), ni bilo vzpostavljene dovolj močne povezave med vsebino razpisa oz. med kriteriji za izbor projektov oz. deležem sofinanciranja projektov in vsebinami, kriteriji ali deležem sofinanciranja določenim v tem programu. Prav tako v finančnih instrumentih, kjer izbrana vsebina temelji na interesu prijavitelja, pogosto ni bilo povezave med vsebino v prijavi in vsebino, določeno v tem operativnem programu. Zato je pri dokončnem oblikovanju in sprejemanju strateških programskih dokumentov pomembno, da se vsebine, povezane z Naturo 2000, v teh programih ciljno usmeri na prednostne vrste, habitatne tipe in območja, pri mehanizmi za izbor projektov pa podpre usmerjenost projektov na doseganje konkretnih prednostnih ciljev in iskanje sinergičnih učinkov med sektorji na prednostnih območjih.

Poleg ukrepov, ki neposredno oblikujejo življenjske prostore (gozdarski, kmetijski, ribiški, upravljanja z vodami) so predmet Programa upravljanja območij Natura 2000 tudi drugi ukrepi, ki niso neposredno povezani z oblikovanjem življenjskega prostora. Tudi financiranje takšnih ukrepov je predmet teh priporočil.

Obsežna razmeroma dobro ohranjena narava s številnimi zanimivimi vrstami in življenjskimi prostori omogoča doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst ter naravnih procesov. Za Slovenijo je razvojna priložnost tudi v doživljanju teh danosti s turistično ponudbo ter v povezovanju z bolj kakovostno prehrano in načinom življenja. V tem dokumentu so zato navedene tudi možnosti za sofinanciranje investicij in storitev iz segmenta trajnostnega razvoja turizma, ki je povezan s trženjem biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 ali ob njih.

2 NAČRTOVANI UKREPI VARSTVA NARAVE

Za doseganje varstvenih ciljev zakonodaja predvideva možnost uporabe naslednjih ukrepov varstva narave:

- ustanovitev novih zavarovanih območij,
- sprejetje načrtov upravljanja na zavarovanih območjih in deloma njihovo izvajanje,
- podelitev koncesij za dopuščeno rabo jam,
- pripravo in podpis pogodb o varstvu ali skrbništvu,
- sprejetje drugih predpisov (omejitev ogledovanja in obiskovanja ter omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste).

Vrsta aktivnosti se izvaja s pripravo in sprejetjem aktov, izdajo soglasij in dovoljenj ter jih spremljajo zlasti administrativni stroški obstoječe javne uprave. Financiranje teh ukrepov v teh priporočilih ni posebej razdelano.

Veliko območij Natura 2000 je določenih zaradi vrst, vezanih na podzemne jame oziroma na habitatni tip podzemne jame. Varstvo podzemnih jam ureja **Zakon o varstvu podzemnih jam** (Uradni list RS, št. 2/04 in 61/06-ZDru-1; v nadaljevanju: ZVPJ). Podzemne jame so tudi naravne vrednote državnega pomena in so v lasti države. V jame praviloma ni treba posegati s proaktivnimi ukrepi za vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti. Kjer pa že obstaja infrastruktura za obiskovanje in obisk jam, so lahko potrebni ustrezni ukrepi ureditve infrastrukture in določitve režimov obiskovanja. Ta priporočila obravnavajo tudi možnosti financiranja teh dveh segmentov.

2.1 Zavarovana območja

Delovanje zavarovanega območja in ukrepe varstva določa pravni akt o ustanovitvi območja ter daje pooblastila izvajalcu javne službe za izvajanje le-te. V splošnem so viri financiranja v delu, ki se nanaša na delovanje javne službe državni proračun, deloma pa še prihodki iz prodaje blaga in storitev ter evropski in mednarodni projekti. Dodatna sredstva k tistim iz državnega proračuna, so potrebna za dopolnitev minimalnega obsega izvajanja rednih nalog javne službe.

Zakon o ohranjanju narave in na njegovi podlagi sprejeti akti o zavarovanju predvidevajo tudi sprejetje načrta upravljanja. Ta lahko prinaša podrobnejše omejitve, podrobneje pa določi tudi obseg nalog javne službe, načine njihovega izvajanja in obseg finančnih sredstev, potrebnih za izvajanje teh nalog in vire za financiranje. ZON in na njegovi podlagi sprejeti akti o zavarovanju kot javno službo določajo tudi pogodbeno varstvo in skrbništvo.

Za doseganje ciljev območij Natura 2000 so lahko pomembna tudi nova zavarovanja. Priprava in sprejem akta o zavarovanju je naloga državne oz. občinske uprave in je financirana iz državnega oz. občinskega proračuna. Večji uspeh zavarovanja je dosežen z ustreznimi pripravljalnimi aktivnostmi. Te so lahko financirane tudi iz drugih virov financiranja.

Pomembni viri financiranja so programi teritorialnega sodelovanja Evropskega sklada za regionalni razvoj, program LIFE, potencialno pa tudi Evropski sklad za regionalni razvoj v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020. V vsakem od teh primerov je treba pripraviti celovit projekt.

Načrti upravljanja obstoječih zavarovanih območij

Načrt upravljanja je pomemben temeljni dokument za učinkovito upravljanje in uspešno doseganje varstvenih ciljev. Sestavljen je iz dveh ključnih vsebinskih delov – ocene stanja v zavarovanem območju ter opredelitve ciljev ter ukrepov za njihovo doseganje. Dobra podrobnejša ocena stanja je bistvena za dobro opredelitev ciljev in ukrepov. Dodatna sredstva omogočajo pripravo podrobnejše ocene stanja in pomoč pri opredelitvi ciljev in ukrepov, kjer je po naši oceni in izkušnjah iz drugih držav smiselno imeti zunanjo pomoč. Finančno stanje pri nekaj upravljavcih omogoča naročilo tovrstne zunanje storitve. Priporočeno bi bilo, da so ta sredstva zagotovljena v proračunu RS tudi za druge upravljalce, višina sredstev pa se določi na podlagi ocene stroškov zunanjega izvajalca iz dosedanjih izkušenj s pripravo načrtov upravljanja.

Za pripravo podrobnejše ocene stanja ter opredelitev ciljev in ukrepov je mogoče pridobiti tudi mednarodna sredstva. Sredstva je mogoče pridobiti za teme, povezane s poglobljenim ukvarjanjem s posamezno vrsto ali skupino vrst oz. habitatnih tipov, portebna pa je priprava projekta. Projekt lahko vsebuje aktivnosti, pomembne za pridobitev ocene stanja in opredelitev ukrepov za izboljšanje. Smiselno je, da upravljavci za vrste in habitatne tipe Natura 2000, ki so prednostne za njihova območja (npr. zato, ker imajo značaj indikatorskih, krovnih ali karizmatičnih vrst ali kombinacijo navedenega), poskušajo pridobiti projektna sredstva in na ta način posredno prispevati k pripravi kakovostnih načrtov upravljanja zavarovanega območja.

Možni evropski viri financiranja so v okviru programov teritorialnega sodelovanja Evropskega sklada za regionalni razvoj (zlasti čezmejno sodelovanje, pomembno pa je tudi transnacionalno sodelovanje), v primeru zagotovitve zadostnih sredstev v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 za tako imenovano zeleno infrastrukturo za doseganje ciljev območij Natura 2000, zlasti iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pomemben vir so zagotovo tudi sredstva programa LIFE.

Za vsebine, ki prispevajo k pripravi kakovostnih načrtov upravljanja, je po dogovoru z državami donatoricami možno namenjati tudi pomemben del finančnih mehanizmov (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP). Države donatorice so praviloma tem vsebinam naklonjene, za to pa si mora kot država z izjemno visokim deležem Nature 2000 prizadevati tudi Slovenija pri opredelitvi rezultatov, ki jih želi doseči s pomočjo sredstev držav donatoric.

Na podlagi sodelovanja z državami Zahodnega Balkana postane Slovenija upravičena do nekaterih sredstev, ki ji sami sicer niso dostopna (npr. v okviru LifeWeb Initiative CBD, Mava Foundation). Pomembno je, da prijavitelji (upravljavci zavarovanih območij, ZRSVN, pa tudi pristojno

ministrstvo) poskušajo sodelovanja v takih projektih vsaj delno uporabiti tudi za vsebine, ki prispevajo k pripravi kakovostnih načrtov upravljanja.

Ustanovitev novih zavarovanih območij

Ustanovitev novih zavarovanih območij se praviloma financira iz proračunskih virov. Ukrep ustanovitve novega zavarovanega območja pa je lahko uspešnejši, če se za to pridobi tudi projektna sredstva, s katerimi se v ustanovitev aktivneje vključi lokalno prebivalstvo in ključne interesne skupine. Projektna sredstva so enaka tistim iz prejšnjega poglavja.

Pogodbeno varstvo in skrbništvo v zavarovanih območjih

Za pogodbeno varstvo in skrbništvo je nujno zagotoviti sredstva. Poleg zagotovitve proračunskih sredstev in projektnih sredstev (EU in drugi viri) kaže razmisliti, da bi upravitelji in ZRSVN poskusili pridobiti sponzorska oz. donatorska sredstva v ta namen. Smiselno bi bilo za ta namen porabiti del prihodkov iz prodaje blaga in storitev izvajalca v okviru javne službe in tržne dejavnosti. Gre za konkretno aktivnost varstva narave z zelo konkretnimi rezultati na terenu, ki jo je mogoče razmeroma dobro promovirati.

Na površinah v državni lasti v zavarovanih območjih je način zagotavljanja prilagojene kmetijske prakse lahko tudi dogovor med Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov in ministrstvom, pristojnim za ohranjanje narave, oziroma upraviteljem zavarovanega območja.

2.2 Pogodbeno varstvo in skrbništvo

Možnosti financiranja pogodbenega varstva in skrbništva izven zavarovanih območij

Splošno

Kar je po naravi stvari pogodbeno varstvo, ima v Sloveniji več pravnih podlag. ZON določa, da se varstvo območij Natura zagotavlja z ukrepi varstva naravnih vrednot in eden takih ukrepov je pogodba o varstvu. Z uporabo teh določb je pogodba o varstvu sklenitev pogodbe z lastnikom površin znotraj območij Natura 2000, ki so življenjski prostor (habitat) Natura vrst oz. so površine Natura habitatnih tipov. Skladno z ZON se v pogodbi določa zlasti:

- opustitve ali aktivnosti lastnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, in
- višino sredstev za opustitve ali aktivnosti lastnika iz prejšnje alineje.

Zakon o ohranjanju narave je leta 1999 uvedel ta instrument, vendar v obdobju od leta 2005 sredstva za njegovo izvajanje nikoli niso bila zagotovljena na postavkah pristojnega ministrstva oz. njegovega organa v sestavi. Ob trenutni javno-finančni situaciji v državi bo težko zagotoviti sredstva iz tega naslova.

Enake elemente kot pogodbeno varstvo imajo tudi kmetijsko okoljski ukrepi in so prav tako plačani iz javnih sredstev (85 %, EU). Zelo podobne ali enake vsebine se določa tudi v pogodbah, ki so ukrep po drugih predpisih, zlasti v pogodbah o izvajanju kmetijsko okoljskih ukrepov.

Zakonodaja Evropske unije omogoča tudi financiranje gozdarsko-okoljskih ukrepov in ribiško-okoljskih ukrepov. V praksi se je v zadnjih 7. letih rabo površin habitatov preko pogodb, ki določajo opustitve oz. potrebne aktivnosti, izvajalo skoraj izključno skozi ukrepe po drugih predpisih (pretežno kmetijsko-okoljske ukrepe).

Zato je pomembna ločnica med temi ukrepi in pogodbo o varstvu. Ena vrsta ločnice so površine, ki zahtevajo izvajanje določenih ukrepov rabe, pa niso opredeljene kot površine, ki so upravičene do npr. kmetijsko-okoljskih ukrepov. Druga vrsta ločnice so opustitve oz. potrebne aktivnosti, ki za cilje varstva območja Natura 2000 presegajo opustitve oz. potrebne aktivnosti iz npr. kmetijsko-okoljskih ukrepov.

Viri financiranja iz EU

Tudi v novi finančni perspektivi so, glede na določila sprejetih uredb Evropske unije za črpanje sredstev EU, steber zagotavljanja ohranjene biotske raznovrstnosti kmetijsko-okoljski ukrepi, gozdarsko-okoljski ukrepi in ribiško-okoljski ukrepi. Več o tem je napisano v poglavjih o gozdarstvu, kmetijstvu in ribištvu.

Možnosti za financiranje pogodbenih ukrepov, ki niso upravičeni za financiranje iz kmetijsko-okoljskih, gozdarsko-okoljskih in ribiško-okoljskih ukrepov, obstajajo tudi v okviru prijave in izvajanja ustreznega projekta LIFE. Na podlagi izkušenj dosedanjih LIFE in LIFE+ projektov, ki so vključevali tudi pogodbeno varstvo, je ta možnost financiranja zelo omejena iz več razlogov. Eden je, da je financiranje pogodbenega varstva lahko le ena od aktivnosti v projektu, ki mora celovito obravnavati reševanje problema z določeno vrsto ali habitatnim tipom, za kar pa so potrebni zelo usposobljeni akterji. Zato se projekti LIFE praviloma usmerjajo na manjša območja in se pogodbeno varstvo izvaja v majhnem obsegu, po zaključku projekta pa je vprašljivo dolgoročno nadaljevanje izvajanja ukrepa. Kljub temu obstajajo primeri projektov LIFE, kjer se je plačilo določenih ravnanj in opustitev po projektu preneslo v kmetijsko-okoljske ukrepe.

Podobno kot iz mehanizma LIFE, obstaja možnost financiranja takih ukrepov tudi v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj, z bolj ali manj enakimi omejitvami, kot so opisane pri mehanizmu LIFE.

Drugi viri financiranja

Slovenija je upravičena tudi do donatorskih sredstev nekaterih visoko razvitih držav (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP). V okviru prijave in izvajanja projektov, obstaja možnost financiranja takih ukrepov podobno kot iz mehanizma LIFE, z bolj ali manj enakimi omejitvami kot so opisane pri mehanizmu LIFE.

Jame, ki so pomembne za ohranjanje območij Natura 2000, in kjer lahko pride do potrebe po določitvi skrbništva jam ali podelitve koncesije, so jame, ki so opredeljene kot zaprte jame in odprte jame z nadzorovanim vstopom. Takih jam je skupaj 199. Od teh je približno 80 jam fizično zaprtih z vrati, približno 20 jam se po Zakonu o varstvu podzemnih jam (ZVPJ) šteje za jame, ki so urejene za turistični obisk.

Rabo v jamah se usmerja in omejuje tako, da se z rabo ne spreminja ekosistemskih značilnosti jamskega okolja in se ne vpliva na jamsko biodiverziteto. Pri tem je treba upoštevati dva vidika. Prvi je tehnični vidik in vključuje jamskemu okolju prilagojeno obnovo ali vzpostavitev ter vzdrževanje jamske infrastrukture. Drugi je funkcionalni vidik in vključuje režim obiska (kateri deli jame se obiskujejo, kako, kdaj in v kakšnem številu) ter druge rabe jamskega okolja. Podlaga za jamskemu okolju primerno rabo je dobro poznavanje le-tega, spremljanje stanja in sprememb, analiziranje vplivov in hiter odziv na vsak negativni vpliv na jamsko okolje. S temi usmeritvami se zagotavlja ohranjanje območja v ugodnem stanju. Pri tem je ključnega pomena izvajanje rednega monitoringa in raziskav. Priprava načrtov ureditve posamezne jame se izvede v okviru rednih del in nalog javnih služb, za kar je zagotovljeno financiranje iz proračuna.

Viri financiranja iz EU

Finančni viri EU so potrebni predvsem za ureditev jamske infrastrukture (obnovo/vzpostavitev in vzdrževanje), ki je prilagojena specifičnemu jamskemu okolju in na jamsko okolje minimalno vpliva. Pomembni viri so programi teritorialnega sodelovanja Evropskega sklada za regionalni razvoj, potencialno pa tudi Evropski sklad za regionalni razvoj v Operativnem programu za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020.

Drugi viri financiranja

Možni viri financiranja so tudi Finančni mehanizem EGP in Norveški finančni mehanizem, Švicarski prispevek ter drugi viri, npr. dostopni v okviru sodelovanja z državami Zahodnega Balkana. Določena sredstva se lahko zagotovi tudi z donacijami.

2.3 Drugi ukrepi varstva narave

Med te ukrepe sodijo označitev v naravi, omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste ter nadzor. Ukrepi označitev v naravi se je v praksi uporabljal zelo redko in tudi v prihodnje je njegova uporaba predvidena zelo redko. Financiranje se zato lahko izvede iz sredstev državnega proračuna ali pa v okviru projektnih aktivnosti iz virov financiranja EU ali drugih virov. Ukrepi omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste ter nadzor je predpis in je del rednega dela državne uprave.

Zavarovana območja z aktivnim upravljanjem in ZRSVN v okviru naravovarstvenih akcij imajo možnost izvajati nekatere specifične ukrepe varstva za zagotavljanje ugodnega stanja Natura vrst (npr. varstvo kolonij netopirjev) in jih v določenih primerih tudi že izvajajo. To je izvajanje javne službe in se financira iz tega naslova.

Izvajanje ukrepov s programom LEADER

Na zavarovanih območjih lahko poteka tudi program LEADER, ki je odličen instrument za doseganje naravovarstvenih ciljev. Vključuje lahko pridobivanje strokovnih znanj, animacijo območij za vzpostavitev javno-zasebnih lokalnih partnerstev, njihovo vodenje ipd., biti pa morajo vključena v lokalno razvojno strategijo lokalnih akcijskih skupin (LAS). Nekaj pozitivnih izkušenj v dosedanjem izvajanju že obstaja (Natura 2000 v dolini Branice, Penovje izginjajoči biser Nature 2000 itd.).

Nadzor

Naravovarstveni nadzor zajema spremljanje stanja in nadzor nad izvajanjem naravovarstvenih predpisov, zlasti zakona o ohranjanju narave s podzakonskimi predpisi ter aktov o ustanovitvi zavarovanih območij. Zajema tudi opozarjanje ter izrekanje opozoril in kazni zaradi prekrškov. Nadzorniki opozarjajo zlasti na kršitve zaradi škodljivih oblik obiska in rekreacije (npr. parkiranje, kampiranje, vožnja v naravi), redkeje zaradi izvajanja nedovoljenih gospodarskih dejavnosti. Finančna sredstva za naravovarstveni nadzor zagotavlja državni proračun, in sicer za plače zaposlenih, materialne stroške zaposlenih in morebitne investicije (npr. vozila) zaposlenih naravovarstvenih nadzornikov. Za izvedbo in ključne izboljšave sistema naravovarstvenega nadzora je možno pridobiti tudi sredstva programa LIFE. Iz programov EU, namenjenih mladim, je mogoče financirati usposabljanje potencialnih oz. bodočih nadzornikov – ti. mladi nadzorniki, doslej na primer program Mladi v akciji (*Youth in Action Programme*). V obdobju 2014–2020 bo financiranje takih dejavnosti omogočeno v programu Erasmus³. Ta program omogoča tudi izobraževanje odraslih, saj podpira aktivno državljanstvo, kamor po naši oceni sodi tudi prostovoljni naravovarstveni nadzor.

³ Več o programu na: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm.

3 GOZDARSTVO

3.1 Uvod

Upravljanje območij Natura 2000 se v sektorju gozdarstva izvaja preko gozdnogospodarskih načrtov, ki načrtujejo izvajanje ukrepov prilagojene rabe naravnih dobrin. Gozdnogospodarski načrti za gozdnogospodarske enote morajo vsebovati konkretne usmeritve in ukrepe, ki so podane v naravovarstvenih smernicah. S korektnim upoštevanjem usmeritev in določitvijo ukrepov postanejo gozdnogospodarski načrti neposredno izhodišče za ohranjanje območij Natura 2000.

Izdelava gozdnogospodarskih načrtov in izdelava naravovarstvenih smernic za vse gozdove, ne glede na lastništvo, se financirata iz proračuna RS.

Financiranje ukrepov, ki so potrebni za ohranjanje biotske raznovrstnosti in so načrtovani v gozdnogospodarskih načrtih, je opredeljeno v sektorski zakonodaji:

- a) Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove ureja financiranje ukrepov v gozdovih iz sredstev proračuna RS, med njimi tudi za ukrepe, namenjene ohranjanju biotske raznovrstnosti,
- b) Zakon o gozdovih predvideva zagotovitev sredstev za sofinanciranje gozdno-okoljskih ukrepov in ukrepov v okviru Nature 2000 iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in proračuna RS (48. člen).

V nadaljevanju so opisane možnosti financiranja iz teh dveh skupin virov, nato pa še po tipih predvidenih ukrepov za doseganje varstvenih ciljev na območjih Natura 2000.

3.2 Možni viri financiranja

Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti na področju gozdarstva iz sredstev proračuna RS se izvaja v zelo majhnem obsegu⁴. Je pa predvidena določitev deleža nacionalnih sredstev, ki se jih nameni le ciljnim ukrepom za kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, katerih stanje se slabša v primeru ne vključitve gozdarsko okoljsko podnebnih ukrepov (GOPS ukrepov) v slovenski program razvoja podeželja.

Ključna strateška dokumenta EU na tem področju sta Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020 in Gozdarska strategija EU. Finančni mehanizmi in skladi EU, ki naj bi se uporabili za ohranjanje biotske raznovrstnosti v omrežju Nature 2000 v EU pa so Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, program LIFE, Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad.

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020

Strategija obravnava povečanje prispevka gozdarstva k ohranjanju biotske raznovrstnosti in zmanjšanju pritiska gozdarstva na biotsko raznovrstnost ter zagotavljanje trajnosti gozdarstva.

⁴ Sklic na analizo – gozdarstvo

Obravnava tudi vključevanje in izvajanje ukrepov, ki so namenjeni biotski raznovrstnosti (vzdrževanje optimalne ravni odmrlega lesa, ohranjanje območij brez gospodarjenja in specifične ukrepe za ohranjanje ugodnega stanja gozdnih kvalifikacijskih vrst in gozdnih habitatnih tipov). Strategija kot vir financiranja za ukrepe navaja uporabo sredstev drugih politik, med njimi tudi politike EU za razvoj podeželja.

■ Gozdarska strategija EU

Strategija se navezuje na strategijo EU za biotsko raznovrstnost. Prispeva k uravnoveženju različnih funkcij gozdov in zagotavljanju ključnih ekosistemskih storitev. Med drugim obravnava tudi izvajanje ukrepov za biotsko raznovrstnost, kjer podaja smernice za izboljšanje učinkov gozdarskih ukrepov v okviru politike razvoja podeželja. S financiranjem ukrepov je treba doseči izmerljivo izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatov, ki so povezani z gozdarstvom ter z integriranimi ukrepi zagotavljali ekosistemske storitve. Na tem področju se pričakuje navodila za omrežje Natura 2000 in gozdove.

Na ravni EU se gozdarski sektor znatno financira iz sredstev EU. Analiza, narejena v sklopu priprave Gozdarske strategije EU, navaja, da se večina gozdarskih ukrepov namenjenih biotski raznovrstnosti (90 %) financira v okviru uredbe o razvoju podeželja. Za naslednje finančno obdobje (2014–2020) je za gozdarske ukrepe predvidenih 5,4 milijarde evrov iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Evropska komisija hkrati opozarja, da vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov, gozdno okoljskih plačil in ukrepov za Naturo 2000 še vedno zaostaja za pričakovanji.

■ Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP)

Uredba obravnava gozdarstvo kot sestavni del razvoja podeželja, zato omogoča podporo za trajnostno in podnebju prijazno rabo zemljišč za razvoj gozdnih območij in trajnostno upravljanje gozdov. Uredba opredeljuje gozdarsko-okoljske ukrepe, s katerimi je mogoče financirati obveznosti, ki presegajo ustrezne obvezne standarde, določene z nacionalno zakonodajo. Plačila so namenjena lastnikom gozdov, ki opravljajo okolju prijazne ali podnebju prijazne storitve ohranjanja gozdov s sprejetjem obveznosti za povečanje biotske raznovrstnosti, ohranitev visokokakovostnih gozdnih ekosistemov, izboljšanje njihovega potenciala za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter okrepitev zaščitne vloge gozdov pri eroziji tal, ohranjanju vodnih virov in naravnih nesrečah. Strokovna študija GOPS je v sklopu projektne akcije A. 2⁵ predvidela dva ukrepa gozdarsko-okoljskih podnebnih ukrepov in sicer ekocelice brez ukrepanja in ekocelice z ukrepanjem. Ob začetku izvajanja Programa razvoja podeželja v Republiki Sloveniji za 2015–2020 ni predvidena uvedba GOPS ukrepov. Financiranje ukrepov ekocelice brez ukrepanja in ekocelice z ukrepanjem je skladno s študijo GOPS predvideno iz državnega proračuna.

■ Program LIFE

Financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti v gozdnem prostoru omogoča tudi program LIFE, ki podpira ohranjanje narave, prilagajanje podnebnim spremembam ter potrebe po informacijah. V okviru programa LIFE se lahko financira ukrepe, ki se jih ne da financirati iz drugih

⁵ Študija umeščanja ukrepov gozdarsko-okoljske in podnebne storitve ter ohranjanje gozdov (GOPs) za obdobje 2014–2020, projektna akcija A. 2

evropskih ali preostalih virov financiranja. Na področju gozdarstva se ukrepe, ki predstavljajo nadstandard gospodarjenja in niso upravičeni do financiranja s sredstvi kmetijskega sklada, lahko financira s sredstvi programa LIFE. Problem pa je, da program LIFE podpira predvsem projekte, ki razvijejo primere dobrih praks ali demonstrirajo primere dobrih praks od drugod, ne omogoča pa podpore sistemskim rešitvam za financiranje ukrepov, potrebnih za ohranjanje gozdne biotske raznovrstnosti.

Evropski sklad regionalnega razvoja in kohezijski sklad

Financiranje ukrepov za gozdno biotsko raznovrstnost s sredstvi Sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada je, glede na usmeritve Evropske Komisije, možna v obliki vlaganja v vzpostavitev ali revitalizacijo zelene infrastrukture. Tukaj so mišljene predvsem investicije v vzpostavitev oz. obnovo gozdnih koridorjev ob vodotokih ali gorskih grebenih in v mokrišča poplavnih gozdov, kot naravne retenzijske površine za blaženje podnebnih sprememb. Možnosti za financiranje ukrepov v naravne retenzijske površine gozdov preko kohezijskega sklada so v okviru negradbenih posegov za blaženje vplivov podnebnih sprememb – poplavna varnost, ki jih predvideva Operativni program za izvajanje kohezijske politike 2014–2020. Sklad za regionalni razvoj v Operativnem programu izvajanja kohezijske politike 2014–2020 predvideva izvajanje projektov za izboljšanje stanja habitatov kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, med katerimi so tudi gozdni. Prednostno v gozdne habitatne tipe, ki so v neugodnem stanju oz. za katere stanja ne poznamo.

Drugi možni viri

Drugi viri financiranja so lahko tudi tisti, ki so opisani med drugimi viri financiranja v poglavju Pogodbeno varstvo in skrbništvo.

Mehanizem »Business & Biodiversity« v Sloveniji ni zaživel oz. obstaja v tako majhnem obsegu, da ni omembe vreden.

Plačevanje za ekosistemske storitve v Sloveniji še ni razvito, predstavlja pa potencialno možnost za financiranje ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

3.3 Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja

Pri ukrepih s področja gozdarstva so predvideni naslednji tipi ukrepov za doseganje ciljev območij Natura 2000:

Ekocelice, gozdni rezervati

- Ekocelice brez ukrepanja
- Ekocelice z ukrepanjem

Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove predvideva financiranje ukrepa Ohranjanje in nega biotopa, pomembnega za ohranjanje in razvoj ogroženih vrst (zatočišč). Sofinancirati je mogoče sečnjo, ki je potrebna za vzdrževanje biotopa (8 €/m³), gozdnogojitvena dela, ki so potrebna za vzdrževanje biotopa (90 %) ter prepuščanje biotopa naravnemu razvoju (100 % vrednosti možnega poseka na panju na površini zatočišča za tekoče leto, po 20 €/m³).

Pravilnik o varstvu gozdov definira pojem ekocelica, navodila za izvajanje del pa predpisuje gozdnogospodarsko načrtovanje za izvedbo ukrepov, ki jih vzorec za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov za gozdnogospodarske enote (GGN za GGE) dopušča kot ukrepe št. 651, 652, 653. Ukrepa neposredno prispevata k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Prilagojeno gospodarjenje v varovalnih gozdovih

Skladno s Pravilnikom o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove, se s sredstvi RS financira izvedba načrtovanih del v varovalnih gozdovih in v gozdovih na hudourniških območjih. V varovalnih gozdovih so predvideni predvsem ukrepi za krepitev varovalne funkcije gozdov (ukrep 854 – izdelava kašt, ukrep 855 – protierozijska zaščita, ukrep 856 – posek težkega drevja v varovalnih gozdovih, ukrep 857 – razrez in sidranje drevja v varovalnih gozdovih, ukrep 858 – odmik podrtega drevja iz hudourniških območij), ki večinoma ne prispevajo neposredno k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Uravnoteženo razmerje razvojnih faz

Ukrepa ni treba financirati, saj je to del načela sonaravnega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji. Pravilnik o varstvu gozdov narekuje ohranjanje in vzpostavljanje uravnoteženega razmerja med razvojnimi fazami gozdov in uravnoteženo debelinsko strukturo. S tem ukrepom je delno povezano financiranje ukrepov za pomlajevanje gozdov (glej točko št. 5 naravna sestava drevesnih vrst).

Puščanje mrtve mase, habitatna drevesa

Sofinanciranje ukrepa načrtno puščanje biomase definira Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove kot puščanje:

- še stoječega odmrlega in odmirajočega drevja (na območju, kjer je funkcija poudarjena na 1. stopnji, je predvidena odškodnina v višini 90 % od osnove, kjer je funkcija poudarjena na 2. Stopnji, je predvidena odškodnina v višini 70 % od osnove),
- že podrtega drevja (najmanj 50 % mora biti še izkoristljivega), za kar je predvidena odškodnina v višini 50 % vrednosti stoječega drevja.

V okviru ukrepa puščanje mrtve mase se lahko izplača do največ 10 m³/ha načrtno puščenega drevja (priznana vrednost na panju je 25 €/m³). Vzorec izdelave GGN za GGE z naborom ukrepov pa dopušča načrtovanje teh ukrepov (ukrep št. 670 – puščanje stoječe biomase, ukrep 671 – puščanje podrte biomase). Ukrep neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Naravna sestava drevesnih vrst

Predvideno je sofinanciranje ukrepov za pripravo tal in naravno obnovo sestojev. Pravilnik definira ukrepe za pripravo tal oziroma sestoja za naravno obnovo, za katero je možno financiranje glede na poudarjenost funkcije, 50 % oziroma 40 % stroškov dela (priznan strošek dela je 250 €/ha). Sofinancira se tudi gojitvena dela (obžetev, nega mladja, nega gošče, nega letvenjaka, nega drogovnjaka), s katerimi se vzdržuje sonaravno sestavo drevesnih vrst. V primeru, da je naravna obnova onemogočena, je možno sofinancirati umetno obnovo gozda, ki temelji na sonaravni drevesni sestavi. Ukrep posredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Neposredno pa ukrep prispeva k ohranjanju oz. vzpostavitvi naravne drevesne sestave minoritetnih gozdnih habitatnih tipov (3.3.6).

Ukrepi za pomlajevanje gozdnih habitatnih tipov

Ukrep je namenjen izvajanju zaščite mladja pred objedanjem in drugimi negativnimi vplivi s kolektivno (ograje) in individualno zaščito (tulci, premazi). Problematika pomlajevanja nosilnih drevesnih vrst se kaže predvsem v minoritetnih gozdnih habitatnih tipih (javorovja, hrastovja, jesenovja), v katerih se zaznava velik ali celo popoln izpad nekaterih nosilnih drevesnih vrst, kot so hrast, javor, jesen ipd. Za potrebe ohranjanja oz. izboljšanja stanja gozdnih habitatnih tipov, je treba izvesti ustrezne ukrepe za zaščito mladja pred objedanjem (večinoma s postavitvijo in obnovo obstoječih pomlajevalnih ograj) in razviti celovite ukrepe za uspešno pomlajevanje, ki pa so v večji meri v sinergiji z ukrepi ostalih sektorjev (dvig podtalnice, urejanje retenzijskih površin v poplavnih gozdovih, zmanjševanje vnosa fitofarmacevtskih sredstev in drugo). Ukrep neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin

Za aktivno vzdrževanje vodnih površin je s Pravilnikom o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove predviden ukrep vzdrževanje vodnih virov v gozdu (ukrep 616). Za ukrep je predvideno sofinanciranje v višini 90 % stroškov dela in potreben material. Spodbude so namenjene izdelavi oziroma vzdrževanju vodnih teles v gozdnem prostoru. Ukrep se umešča predvsem na kraškem terenu, kjer vodnih virov primanjkuje. Ukrep je v praksi namenjen predvsem upravljanju z divjadjo. Za ohranjanje mokrišč ni predvidenih posebnih ukrepov, vendar imajo mokrišča v gozdu velikokrat status ekocelice brez ukrepanja (glej točko 1). Ukrep posredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije

Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove opredeljuje financiranje vzdrževanja grmišč in obrečnih pasov, omejkov, protivetrnih pasov in gozdnega roba. Sofinancira se 80–90 % stroškov dela in potreben material.

Ukrep je namenjen izboljšanju prehranskih in bivalnih razmer za prostoživeče živali v gozdu. Ukrep se v največji meri umešča glede na potrebe lovne divjadi, uporaba ukrepa za izboljšanje habitata kvalifikacijskih vrst je zelo redka. Ukrep posredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje mozaičnosti krajine, koridorjev

Gozdni otoki, koridorji, obvodni pasovi v intenzivni kmetijski krajini imajo poudarjeno 1. stopnjo funkcije biotske raznovrstnosti (v večini primerov tudi drugih funkcij) ali pa so z Uredbo o gozdovih s posebnim namenom določeni kot varovalni gozdovi (izjemoma kot gozdni rezervati). To omejuje nekontrolirano krčenje gozdnih otokov za kmetijske namene. V sklopu gospodarjenja z gozdovi drugi ukrepi niso načrtovani. Ukrep varovanja teh krajinskih elementov se v gozdarstvu izvaja preko sistema soglasij pristojne gozdarske javne službe oz. s podzakonskim aktom. Ukrep posredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje rastišč rastlinskih vrst

Največkrat se na rastiščih kvalifikacijskih rastlinskih vrst izvaja usmeritve za prilagojeno podiranje in spravilo lesa. Na rastišča rastlinskih vrst je možno umeščati tudi ukrepe ekocelice z ali brez ukrepanja, glede na potrebe rastlin (glej točko 1). Posebnega finančnega ukrepa za ohranjanje rastišč rastlinskih vrst ni.

Vzpostavljanje mirnih con in zatočišč

Za vzpostavljanje mirnih con ni predvidenih finančnih sredstev. V Pravilniku o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove časovne omejitve niso definirane. Omejitev sama pa zahteva omejitev sečnje in spravila v določenem letnem obdobju. Finančne posledice takega ukrepa so težko izračunljive/dokazljive. Ukrepi neposredno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Specifičen način gospodarjenja z gozdovi

Specifičen način gospodarjenja z gozdovi je lahko definiran s poudarjeno 1. stopnjo funkcije biotske raznovrstnosti ter s kombinacijo drugih ukrepov, ki so določeni v Pravilniku o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (glej druge točke).

Sonaravno gospodarjenje z gozdovi

Sonaravno gospodarjenje z gozdovi je določeno z Zakonom o gozdovih in predstavlja standard gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji. V to skupino so vključeni ukrepi, ki ne presegajo omejitev nacionalne zakonodaje na področju gozdarstva. Za te ukrepe ni treba pridobivati dodatnih sredstev.

4 UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE

4.1 Uvod

Ključni tipi varstvenih ukrepov, ki izhajajo iz osnutka akcije C. 2 (priprava ciljev in ukrepov za predlog PUN 2000) so:

- ohranjanje ekstenzivnih travnikov, vključno z datumi in načini košnje
- vzdrževanje travniških sadovnjakov
- vzdrževanje strukturnih elementov v krajini (mejice)
- sobivanje z velikimi zvermi
- zagotavljanje obdelave proizvodno manj zanimivih travniških površin (zlasti v povezavi s planinsko pašo, grbinastimi in strmimi travniki)

S programom dosegamo različne tipe učinkov. Pomembni so še prenos znanja, program LEADER, sodelovanje.

4.2 Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja

I. Steber – neposredna plačila

Ena od temeljnih novosti, ki jih prinaša reforma skupna kmetijska politika za obdobje od leta 2015 do 2020, je zelena komponenta, kar pomeni, da se 30 odstotkov nacionalne ovojnice za neposredna plačila nameni za kmetijske prakse, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje. Te kmetijske prakse so: »Diverzifikacija kmetijskih rastlin«, »Trajno travinje« in »Površina z ekološkim pomenom«.

»Diverzifikacijo kmetijskih rastlin« bodo morala izpolnjevati kmetijska gospodarstva (KMG), ki imajo med 10 in 30 ha ali pa nad 30 ha ornih zemljišč. Prva bodo morala na ornih zemljiščih zagotoviti dve poljščini, druga tri poljščine, pri tem pa upoštevati, da je prevladujoče poljščine lahko največ 75 % oziroma v primeru 3 poljščin še, da dve glavni skupaj ne presegata 95 %. V Sloveniji ima več kot 10 ha njivskih površin približno 3.000 KMG. Skupaj predstavljajo 81.000 ha, oziroma 48 % vseh njivskih površin.

Najpomembnejši del plačil z vidika varstva območij Natura 2000 predstavlja »Trajno travinje«. Zagotavljanje njenega obsega v višini 95 % se bo spremljalo na nivoju države. Površine travinja, ki leži znotraj Nature 2000 na občutljivih območjih (vrstno bogata travišča s slabim stanjem ohranjenosti), ki jih na podlagi 45. člena (ki ureja ohranjanje trajnega travinja) uredbe EU 1307/2013 (Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike) določi država, pa ne smejo biti spremenjene ali preorane. V Sloveniji je pripravljen predlog, ki trenutno vsebuje seznam 24 občutljivih območij, na katerih se predvideva vključitev takšnega travinja.

»Površine z ekološkim pomenom« bodo morala zagotavljati kmetijska gospodarstva, ki imajo več kot 15 ha ornih zemljišč. V letu 2015 bodo morala zagotoviti 5 % takšnih površin, od leta 2017 pa 7 %. Vzpostavljen je tudi seznam površin z ekološkim pomenom, ki jih lahko izbere država in kamor

se lahko štejejo tudi površine zasajene z rastlinami, ki vežejo dušik in ugodilkami. V Sloveniji ima več kot 15 ha njiv 1.668 KMG.

Zeleno komponento so zavezana izvajati le tista kmetijska gospodarstva, ki dosežejo določen prag velikosti, drugi pa to plačilo kljub temu prejmejo. Plačilo se lahko izračuna kot pavšal ali kot sorazmerna vrednost plačilne pravice, kar pomeni, da tisto kmetijsko gospodarstvo, ki bi imelo višjo vrednost plačilne pravice, prejme višje zeleno plačilo.

Izvajanje zelene komponente za zavezance je obvezno, v primeru neizpolnjevanja zahteve pa sledi znižanje neposrednega plačila in še sankcija.

II. Steber – Program razvoja podeželja

Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja o podpori za razvoj podeželja državam članicam nalaga, da morajo vsaj 30 % skupnega prispevka iz EKSRP za program razvoja podeželja nameniti za blažitev posledic podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter za druge okoljske probleme. Ta namenska sredstva bi bilo treba izvesti prek kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil in plačil za ekološko kmetovanje ter plačil za območja z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami, plačil za gozdarstvo, plačil za območje Natura 2000 ter prek podpore za naložbe, povezane z okoljem.

Kmetijsko okoljska in podnebna plačila (KOPOP) (čl. 28)

V okviru ukrepa KOPOP se bo spodbujalo izvajanje zahtev, ki zmanjšujejo potencialno negativne vplive kmetijstva na okolje, ohranjajo naravne danosti, biotsko raznovrstnost in tradicionalno kulturno krajino ter prispevajo k varovanju zavarovanih območij.

Zahteve, ki se nanašajo na uporabo gnojil in fitofarmacevtskih sredstev, kolobarjenje, obdelavo in oskrbo posevkov, različne načine in datume košnje oziroma paše, planinsko pašo, rejo avtohtonih pasem domačih živali, pridelavo avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin ter sobivanje z zvermi in divjadjo, bodo prispevale k ohranjanju in povečanju biotske raznovrstnosti ter ohranjanju kmetijske krajine. Z namenom ohranjanja in povečanja biotske raznovrstnosti bodo nekatere od teh zahtev usmerjene le na območja, kjer ni doseženo ugodno stanje ohranjenosti Natura habitatnih tipov ali živalskih in rastlinskih vrst.

Podpore v okviru ukrepa KOPOP se dodelijo za izvajanje nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki odražajo večnamenskost kmetijske pridelave, ki se kaže v javni funkciji ohranjanja okolja in biotske raznovrstnosti ter vzdrževanja krajine ob upoštevanju ekoloških, socialnih in prostorsko poselitvenih vidikov podeželja. Plačujejo se družbeno pomembne storitve, ki niso neposredno tržno merljive. Podpore se izplačujejo na hektar obdelanih kmetijskih zemljišč oziroma v nekaterih primerih na GVŽ in so namenjene kritju stroškov dodatno vloženega dela zaradi okoljevarstvenih in krajinskih zahtev.

Pristop v ukrep KOPOP je prostovoljen, upravičenci pa se obvežejo, da bodo ta ukrep ves čas trajanja obveznosti izvajali skladno z vsemi predpisanimi pogoji in zahtevami.

Plačila za izvajanje zahtev se dodelijo upravičencem na ravni cele države, z izjemo nekaterih dodatnih zahtev, ki so vezane na določena območja (npr. območja grbinastih travnikov, ekološko pomembna območja, osrednja območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, osrednje območje pojavljanja medveda ipd.). Plačila se izplačajo kot podpore za tekoče leto.

Ukrep KOPOP se izvaja celo programsko obdobje, obveznost izvajanja ukrepa pa traja pet let, z možnostjo podaljšanja.

Ukrepi KOPOP so izbrani kot orodje za doseganje ciljev Nature 2000 na kmetijskih zemljiščih, zato je dobra vsebinska priprava zahtev kot tudi medsebojno dovoljeno kombiniranje ali izključevanje različnih zahtev na kmetijskem zemljišču za uspešnost ukrepa KOPOP z vidika Nature 2000 ključnega pomena.

Plačila Natura 2000 (čl. 30)

Plačila v okviru območij Natura 2000 se lahko upravičencem odobrijo letno na hektar kmetijske površine ali na hektar gozda za kritje dodatnih stroškov in izpada dohodka, ki so posledica omejitev na zadevnih območjih zaradi izvajanja Direktive o habitatih in Direktive o pticah.

Države članice pri izračunu podpore v okviru tega ukrepa odštejejo znesek, potreben za preprečitev dvojnega financiranja praks, navedenih v členu 43 Uredbe (EU) št. 1307/2013.

Podpora se odobri kmetom, zasebnim posestnikom gozdov in združenjem zasebnih posestnikov gozdov. V ustrezno utemeljenih primerih se lahko odobri tudi drugim upravljavcem zemljišč.

Podpora kmetom, povezana z Direktivo o habitatih in Direktivo o pticah, se dodeli le v povezavi z omejitvami zaradi zahtev, ki presegajo dobro kmetijsko in okoljsko stanje iz člena 94 in Priloge II k Uredbi Sveta (EU) št. 1306/2013 ter ustrezna merila in minimalne dejavnosti, določene v skladu s točkama (c)(ii) in (c)(iii) člena 4(1) Uredbe (EU) št. 1307/2013.

Ob začetku izvajanja Programa razvoja podeželja v Republiki Sloveniji za 2015–2020 ni predvidena uvedba plačil za Naturo 2000.

Izvajanje ukrepov s programom LEADER (čl. 42–44)

Izkušnje zadnjih let kažejo, da je lahko tudi program LEADER, s pristopom "bottom-up" odličen instrument za doseganje naravovarstvenih ciljev. LEADER podpira: pridobivanje strokovnih znanj in animacijo območij za vzpostavitev javno - zasebnih lokalnih partnerstev, njihovo vodenje, izdelavo in izvajanje lokalnih razvojnih strategij ter sodelovanje in povezovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami (LAS).

V prihodnje je zato treba del aktivnosti, ki prispevajo k doseganju ciljev območij Natura 2000, načrtovati (in zagotoviti sredstva) tudi s tem programom.

Izvajanje ukrepa prenosa znanja (čl. 14)

Podpora v okviru tega ukrepa zajema dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja strokovnih znanj, demonstracijske aktivnosti in ukrepe informiranja. Dejavnosti poklicnega usposabljanja in pridobivanja strokovnih znanj lahko vključujejo tečaje usposabljanja, delavnice in

inštruiranje. Do podpore je upravičen subjekt, ki zagotovi usposabljanje ali izvaja druge dejavnosti prenosa znanja in informiranja. Med izbirnimi vsebinami, ki so pripravljene v okviru ukrepa prenos znanja – Program usposabljanj 2014–2020, so tudi vsebine s področja varstva okolja in narave ter izboljšanje okoljske učinkovitosti na območju Natura 2000.

Izvajanje ukrepov svetovanja (čl. 15)

Ukrep svetovanja je namenjen med drugim tudi službam za svetovanje, ki svetujejo kmetom in drugim upravljavcem zemljišč v zvezi s kmetijskimi praksami, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje, kot je določeno z uredbo o neposrednih plačilih za zeleno komponento. Ker je država določila občutljiva območja, kjer sprememba ali preoravanje travinja ni dovoljeno, smatramo, da bi izvedba svetovanja kmetom pripomogla k lažji »prilagoditvi« na nastale razmere na kmetiji in da hkrati ne bi bila okrnjena ekonomska učinkovitost kmetovanja.

Naravovarstveni načrt za kmetije

Pri prenosu znanja in svetovanju je posebna pozornost kmetom namenjena ob vstopu v ustrezne KOPOP programe in v izvajanje naravovarstvenih vsebin. Pri tem je poudarek na doseganju ugodnega stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov (doseganju ciljev Nature 2000) ter prilagajanju tehnologij kmetovanja na posameznih kmetijah.

V skladu s potrebo po večji vključenosti kmetov v KOPOP, posebej v izpolnjevanje zahtev z naravovarstveno vsebino ter po večji informiranosti o učinkih na naravo in celotno družbo, bi bilo treba pripraviti neke vrste naravovarstveni načrt za kmetije, ki se nahajajo na območjih Natura 2000 in kjer je doseganje ugodnega stanja še posebej pomembno. Ukrep se lahko financira iz PRP.

Vplivi ostalih ukrepov

Pri načrtovanju upravljanja kmetijskih zemljišč na območjih Natura 2000, je treba biti pozoren tudi na ukrepe, ki so vezani na dvig konkurenčnosti v kmetijstvu (npr. investicije na kmetijah, komasacije, namakalni sistemi ...). Vsi načrtovani ukrepi znotraj varovanih območij (Natura 2000 in zavarovanih območij) morajo biti načrtovani in izvedeni na način, ki ni v nasprotju z varstvenimi cilji območja (zagotavljanje ugodnega stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov). V nasprotnem primeru bodo učinki načrtovanih kmetijsko-okoljskih in podnebnih ukrepov, plačil za Naturo 2000 in podobno, bistveno manjši ali pa jih sploh ne bo.

Izvajanje ukrepa sodelovanja (čl. 35)

Ukrep sodelovanja je ukrep, ki bo potekal s sodelovanjem različnih akterjev in v obliki izvajanja razvojnih projektov, kjer bodo kot partnerji lahko sodelovale fizične in pravne osebe. Ukrep podpira različne oblike sodelovanja, s katerimi bo akterjem na podeželskih območjih omogočeno lažje premagovanje ekonomskih, okoljskih in drugih omejitev, s katerimi se ti soočajo zaradi razdrobljenosti in nepovezanosti. Poudarek ukrepa je predvsem na povezovanju generatorjev in uporabnikov znanja ter prenosu le-tega v prakso, ob čemer bodo najpomembnejšo vlogo nosile inovacije in druge novosti.

5 RIBIŠTVO

5.1 Uvod

Ukrepi Natura 2000, vezani na ribištvo, se praviloma izvajajo preko ribiškega upravljanja. Z načrti ribiškega upravljanja v ribiškem območju in ribiško-gojitvenimi načrti se načrtuje izvajanje ukrepov prilagojene rabe naravnih dobrin. Ti načrti morajo vsebovati konkretne usmeritve in ukrepe iz PUN 2000, ki so podane v naravovarstvenih smernicah. S korektnim upoštevanjem usmeritev in določitvijo ukrepov postanejo ti načrti neposredno izhodišče za ohranjanje območij Natura 2000. Njihova izdelava in izdelava naravovarstvenih smernic za vse vode v ribiškem upravljanju ne glede na izvajalca upravljanja (država ali ribiške družine), se financira iz proračuna RS.

5.2 Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja

Tipi predvidenih ukrepov varstva v PUN 2000 so:

- prepoved vlaganja rib oz. dovoljeno le vlaganje nerastlinojedih rib
- okrepitev inšpekcijskega nadzora nad lovom sulca
- vzpostavitev mirne cone na Ledavskem jezeru
- izvajanje ekstenzivnega ribogojstva
- izmenično čiščenje ribnika (ne več kot 30 % površine ribnika v enem letu)
- spodbujanje praznjenja ribnikov vsaj vsaki 2 leti, v obdobju med 1. julijem in 1. novembrom

Navedeni varstveni ukrepi, glede na izkušnje iz preteklega obdobja, temeljijo na obstoječih stroških javne uprave (okrepitev inšpekcijskega nadzora, vzpostavitve mirne cone) ali pa financiranje ni potrebno (prepoved vlaganja rib oz. vlaganje le nerastlinojedih rib). Pri izvajanju varstvenih ukrepov za območja, ki niso v upravljanju ribiških družin ali ZZRS (Rački ribniki in ribnik Štatenberšček) sta upravljavca v postopku pridobitve vodne pravice. V teh primerih bo treba doseči vključevanje varstvenih ukrepov v vodne pravice za rabo vode za gojenje sladkovodnih organizmov. Potem bi moralo biti izvajanje varstvenih ukrepov del pogojev za rabo vode, kar bi pomenilo, da stroške varstvenih ukrepov nosi nosilec vodne pravice, ki izvaja dejavnost gojenja sladkovodnih organizmov.

Viri financiranja iz EU

V prejšnji finančni perspektivi EU (2007–2013) se varstvenih ukrepov Natura 2000, ki so se nanašali na ribištvo, ni financiralo iz sredstev EU. Eden od razlogov je bil, da ribiške družine, ki so nosilec izvajanja večine teh ukrepov, niso bile upravičene do črpanja sredstev iz Evropskega sklada za ribištvo. Glede na trenutno programiranje sredstev tega programa ostaja stanje enako tudi v naslednjem obdobju (2014–2020), če pa se to spremeni, bi bilo možno računati na boljšo izvedbo predvidenih ukrepov. Ribiške družine tudi v prihodnje ostajajo upravičene do sredstev programa LIFE, v primerih ki se nanašajo na ohranjanje Natura vrst in habitatnih tipov.

Krovna uredba za Evropski Sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR) v času pisanja teh priporočil še ni bila dostopna v končni obliki. Prav tako še niso bili končani, niti ne sprejeti izvedbeni akti na ravni EU, zato se še ne da z gotovostjo predvideti, kako bo natančno potekalo izvajanje ukrepov ESPR v

2014–2020. V nadaljevanju so zato le našteje tiste vrste ukrepov, ki so potencialno vezane na izvajanje PUN 2000 in bi se lahko financirale iz ESPR v obdobju 2014–2020:

- Partnerstva med znanstveniki in ribiči⁶
Omogočeno je financiranje vzpostavitve mreže in izvajanje partnerskih dejavnosti med znanstveniki in ribiči. Projekti morajo biti usmerjeni v izboljšanje konkurenčnosti ribičev. Vključuje tudi izmenjavo dobrih praks na področju sodelovanja med znanstveniki in ribiči z drugimi državami.
- Varstvo in obnova morske biotske raznovrstnosti in ekosistemov v okviru trajnostnih ribolovnih dejavnosti⁷
V okviru tega ukrepa so med drugim predvideni priprava, oblikovanje, spremljanje in posodabljanje načrtov za varstvo in upravljanje za dejavnosti, povezane z ribištvom, v okviru območij Natura 2000, upravljanje, obnova in spremljanje območij Natura 2000 ter okoljsko ozaveščanje ribičev glede zaščite in obnove morske biotske raznovrstnosti.
- Inovacije, povezane z ohranjanjem morskih bioloških virov
ESPR omogoča sofinanciranje investicij, namenjenih razvoju ali uvedbi novega tehničnega ali organizacijskega znanja, ki lahko zmanjša vpliv ribolovnih dejavnosti na okolje ter prispeva k bolj trajnostni rabi morskih bioloških virov. Vključenost slovenskih ribiških plovil ali ribičev v pilotni projekt (največ 5 % flote oz. največ 5 % bruto tonaže flote).

V obdobju 2014–2020 se odpira kar nekaj novih možnosti financiranja potencialnih varstvenih ukrepov. Ker v Sloveniji obstaja gospodarski ribolov na morju, se lahko ukrepi vezani na ribolov financirajo samo na morju. Problem je lahko tudi, da ribiške družine kot pomemben nosilec ribiškega upravljanja pri nas, niso upravičenec do sredstev EU iz ESPR.

Ukrepi, ki so potencialno vezani na izvajanje PUN 2000 s področja akvakulture (praviloma za podjetja, ki se ukvarjajo z akvakulturo) in bi se lahko financirali iz ESPR v obdobju 2014–2020 so:

- ukrep »Inovacije«, predviden za razvoj tehničnih inovacij, med drugim tudi za zmanjševanje vpliva na okolje
- ukrep »Produktivne naložbe v akvakulturo«, predviden za posodobitve in izgradnjo novih enot akvakulture, tudi za zmanjševanje negativnih in povečanje pozitivnih učinkov na okolje
- ukrep »Nove oblike prihodka in dodana vrednost«, predviden tudi za okoljske storitve akvakulture oz. izobraževalne dejavnosti na področju akvakulture
- ukrep »Spodbujanje človeškega kapitala in povezovanje v mreže«
- ukrep »Prehod na sistem za okoljsko ravnanje in presojo ter ekološka akvakultura«
- ukrep »Akvakultura, ki zagotavlja okoljske storitve«, ki omogoča Natura 2000 plačila za akterje v akvakulturi
- ukrep »Povečanje potenciala objektov akvakulture«

⁶ Ribiči pomeni, tisti, ki opravljajo gospodarski ribolov, ki pa ga pri nas v sladkih vodah nimamo. Zato se ta ukrep nanaša samo na morsko ribištvo.

⁷ Ne glede na to, da bo evropska komisija v tem primeru še določila upravičene aktivnosti, je tudi v tem primeru večina aktivnosti usmerjena na gospodarski ribolov, ki pa ga pri nas v sladkih vodah nimamo. Ko bo evropska komisija določila upravičene aktivnosti, bo treba preveriti ali se lahko, vsaj nekatere izmed njih izvajajo na sladkih vodah.

Da bi prispeval k razvoju objektov akvakulture in infrastrukture, lahko ESPR podpira določitev in kartiranje najprimernejših območij za razvoj akvakulture ter upoštevanje postopkov prostorskega načrtovanja, kadar je to ustrezno.

6 UKREPI UPRAVLJANJA VODA

6.1 Uvod

S sprejetjem Vodne direktive se je sektorsko načrtovanje upravljanja z vodami začelo približevati celovitemu načrtovanju z vključevanjem vseh dejavnikov vodnega okolja in sodelovanja javnosti. Z ekonomskimi načeli "povzročitelj plača obremenitve" in "celovito povračilo stroškov" se uvaja povračilo stroškov za rabo vode in vzpodbuja porabnike k učinkovitejši rabi vode. Na osnovi vodne direktive je bil leta 2011 sprejet prvi Načrt upravljanja z vodami (NUV), ki prinaša nov ekosistemski pristop k upravljanju z vodami. Tako je – poleg doseganja dobrega kemijskega stanja voda – osnovni cilj upravljanja z vodami doseganje dobrega ekološkega stanja oz. potenciala voda. Z ekološkim ciljem se je upravljanje z vodami približalo ciljem Nature 2000, saj ohranjanje struktur in funkcij vodnih ekosistemov bistveno prispeva k ohranjanju Natura vrst in habitatnih tipov.

6.2 Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja

6.2.1. Ukrepi urejanja voda

V PUN 2000 pričakujemo podobne ukrepe kot v prejšnjem programu, ponekod še bolj natančno opredeljene glede na potrebe posameznih vrst in habitatov:

- ohranjanje ali izboljšanje strukture dna in brežin vodotokov
- ohranjanje ali izboljšanje rečne dinamike, vključno s poplavnim režimom in nivojem talne vode
- vzdrževanje nasipov in kanalov na način, ki omogoča preživetje Natura vrstam in ohranja strukturo in funkcijo obrežnih habitatnih tipov
- čiščenje mrtvih rokavov in mrtvic
- čiščenje vodotokov
- doseganje ustreznega nivoja nitrata

Nacionalni viri financiranja

Večina zgoraj naštetih aktivnosti se izvaja v okviru nalog obvezne državne gospodarske javne službe urejanja voda (sredstva za delo te službe se zagotavljajo iz Sklada za vode). Naloge le-te določa Zakon o vodah⁸. Delovanje te službe urejata še Uredba o načinu opravljanja obveznih državnih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda (Uradni list RS, št. 42/2003, 121/2004, 67/2005, 109/2010) in Pravilnik o vrstah in obsegu nalog obveznih državnih gospodarskih javnih služb urejanja voda (Uradni list RS, št. 57/2006). Sredstva za delovanje te službe se zagotavljajo iz sredstev Sklada za vode⁹.

⁸ Skladno z Zakonom o vodah so naloge te javne službe:

- obratovanje in vzdrževanje vodne infrastrukture, namenjene ohranjanju in uravnavanju vodnih količin,
- obratovanje, vzdrževanje in spremljanje stanja vodne infrastrukture, namenjene varstvu pred škodljivim delovanjem voda,
- izvedba izrednih ukrepov v času povečane stopnje ogroženosti zaradi škodljivega delovanja voda,
- vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč,
- zagotavljanje vodovarstvenega nadzora.

⁹ Proračunsko postavko Sklada za vode upravlja ministrstvo pristojno za okolje (trenutno je to Ministrstvo za kmetijstvo in okolje).

V primeru, ko se na območjih Natura 2000 izvajajo aktivnosti v skladu s Programi odprave posledic naravnih nesreč, se sredstva zagotavljajo v okviru integralnega proračuna.

V primeru, da se na območjih Natura 2000 izvajajo investicijski ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti, se sredstva zagotavljajo v okviru Sklada za vode.

Viri financiranja iz EU

V finančni perspektivi EU 2014–2020 bodo podprta vlaganja v vzpostavitev zelene infrastrukture, prednostno v sinergiji s protipoplavnimi ukrepi in ukrepi za izboljševanje hidromorfološkega stanja¹⁰ voda. Po potrebi bodo, kot del celovitih ukrepov na območjih Natura 2000, kjer bo to relevantno in upravičeno, podprli tudi odkupa naravovarstveno pomembnih nepremičnin za namen ohranitve in obnove ekosistemov, ki zagotavljajo ključne ekosistemske storitve.

- Obnove vodotokov¹¹: Ti ukrepi urejanja voda bi se lahko izvajali v okviru obnov vodotokov, ki so namenjene zmanjševanju hidromorfoloških obremenitev v **KS** in **ESRR**. V okviru ESRR je možno tudi črpanje sredstev iz programov evropskega teritorialnega sodelovanja¹². Sredstva se lahko pridobivajo tudi iz programa **LIFE**, za projekte, ki so nedvoumno namenjeni izboljšanju ali zagotavljanju ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov.
- Ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti iz **KS** in **ESRR**¹³: Predmetni ukrepi Natura 2000 morajo biti integralni del izvajanja ukrepov zmanjševanja poplavne ogroženosti, kjer se območja Natura 2000 nahajajo v območjih urejanja. Poleg tega zajemajo predvideni ukrepi zmanjševanja poplavne ogroženosti tudi negradbene ukrepe, kot so identifikacija ključnih razlivnih površin visokih voda ter njihovo primerno ureditev za bolj nadzorovano razlivanje visokih voda ob nastopu večjih poplavnih dogodkov, kjer se bo iskalo sinergijo za vzpostavitev ugodnega stanja mokrišč, mokrotnih travnikov in drugih relevantnih vrst in habitatov na teh območjih.

¹⁰ Hidromorfološko stanje določajo hidrološki režim (količina in dinamika vodnega toka, povezava s telesi podzemne vode), kontinuiteta toka in morfološke razmere (spreminjanje globine in širine reke, struktura in substrat rečne struge, struktura obrežnega pasu).

Med hidromorfološke obremenitve se štejejo pregrade, jezovi, kanali, vzdrževanje/izkopavanje/odstranjevanje materiala, pomorske poti, izravnave/utrditve strug, izsuševanje zemljišč, krčenje/spremembe namembnosti vodnih zemljišč, motnje v kontinuumu reke in transportu sedimentov, spremembe v profilu rek, prekinitev povezave jezer ali mokrišč, krčenje/izguba poplavnih ravnin, nizki/zmanjšani pretoki, mehanske poškodbe živalskih/rastlinskih vrst, umetni pretočni režimi, spremembe ravni podzemne vode, erozija tal/zamuljevanje idr.

¹¹ Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti; Specifični cilj 3: Doseganje dobrega kemijskega in ekološkega stanja voda in dobro okoljsko stanje morskega okolja in Specifični cilj 4: Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami) ter Osnutek Partnerskega sporazuma z Evropsko komisijo (Tematski cilj 6: varstvo okolja in spodbujanje učinkovite in trajnostne rabe virov);

¹² Slovenija bo v programskem obdobju 2014–2020 sodelovala v trinajstih programih evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS):

- v štirih čezmejnih: Slovenija-Italija, Slovenija-Madžarska, Slovenija-Hrvaška, Slovenija-Avstrija;
- petih transnacionalnih: Območje Alp, Srednja Evropa, Jadransko-jonski, Mediteran in Podonavje
- štirih medregionalnih: INTERREG VC, INTERACT, ESPON in URBACT (projekti s področja okolja sodijo predvsem v INTERREG VC).

¹³ Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Prednostna os: Prilagajanje na podnebne spremembe; Specifični cilj: Podpora namenskim naložbam za prilagajanje podnebnim spremembam) in

Osnutek Partnerskega sporazuma z Evropsko komisijo (Tematski cilj 5: Spodbujanje blaženja podnebnih sprememb ter preprečevanja in prilagajanja nanje ter preprečevanja in obvladovanja tveganj)

6.2.2. Zagotavljanje prehodnosti vodotokov¹⁴

Nacionalni viri financiranja

Za obstoječe pregradne objekte na vodotokih velja, da so objekti vodne infrastrukture v upravljanju države in objekti v posebni rabi v upravljanju imetnika vodne pravice, zato se tudi financiranje pričakuje iz zasebnih in javnih sredstev.

V okviru javnih sredstev se sredstva lahko zagotavljajo iz Sklada za vode.

Za nove pregradne objekte pa skladno z Zakonom o sladkovodnem ribištvu velja, da mora investitor zagotoviti prehod za vodne organizme.¹⁵

Viri financiranja iz EU

V naslednji finančni perspektivi se bodo sredstva vlagala tudi v ukrepe za izboljšanje hidromorfološkega stanja voda (obnove vodotokov, vključno z izboljšanjem prehodnosti za vodne organizme). Ukrepi »obnove vodotokov« bi se torej na območjih Natura 2000 lahko izvajali v okviru obnov vodotokov, ki so namenjene zmanjševanju hidromorfoloških obremenitev iz sredstev **KS** in **ESRR**.

Za projekte, ki so nedvoumno namenjeni izboljšanju ali zagotavljanju ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, je možno tudi črpanje sredstev programa **LIFE**.

6.2.3. Prepoved črpanja peska in gramoza

Prepoved črpanja peska in gramoza je predmet normativne ureditve, in zato ne zahteva novih finančnih virov. Zakon o vodah določa, da je odvzemanje naplavin je dovoljeno le v obsegu in na način, ki bistveno ne spreminja naravnih procesov, ne ruši naravnega ravnovesja vodnih in obvodnih ekosistemov ali ne pospešuje škodljivega delovanja voda. Za vsako rabo naplavin je treba pridobiti koncesije. Prepoved črpanja peska in gramoza se torej uredi v pogojih za podelitev koncesije za rabo naplavin oziroma se na teh mestih koncesij ne podeli.

6.2.4. Sanacija virov onesnaževanja

Obremenitve iz industrijskih virov

Ukrepe za zmanjševanje obremenjevanja iz industrijskih virov krijejo lastniki obratov sami. Obveznost ukrepanja izhaja iz predpisov.

Sanacije degradiranih območij

Tudi sanacijo praviloma krijejo lastniki sami, razen v primeru subsidiarne odgovornosti države, kjer ta zagotavlja sredstva za sanacijo degradiranih območij iz integralnega proračuna, skladno z

¹⁴ Problem so predvsem prečne pregrade na vodotokih, ki preprečujejo gibanje živali gor in dolvodno na poti za hrano, na drstišča in v skrivališča. To lahko povzroči veliko zmanjšanje nekaterih populacij, lahko pa tudi lokalno izumrtje določenih vrst.

¹⁵ Delno je ta zahteva upoštevana pri pripravi projektne dokumentacije v postopkih pridobivanja naravovarstvenega soglasja ali strokovnega mnenja ZZRS. Na terenu so evidentirani številni prehodi za vodne organizme, ki so pogosto nefunkcionalni, saj niso bili projektirani strokovno ali se z njimi neustrezno upravlja.

vladnimi odloki o ukrepih na degradiranih območjih. Ukrepe na teh območjih je možno financirati tudi iz sredstev EU, v okviru **KS** in **ESRR**¹⁶.

Obremenitve iz poselitve

Glede na zahteve Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode mora Slovenija do 31. 12. 2015 zagotoviti ustrezne sisteme odvajanja in čiščenja za komunalno odpadno vodo z vseh območij poselitve s skupno obremenitvijo enako ali večjo od 2000 PE, pri čemer je treba zagotoviti 100-odstotno priključenost prebivalstva. Z zaključkom izvedbe infrastrukturnih projektov v obdobju 2007–2013 bo z okoljsko infrastrukturo opremljena slaba polovica teh območij poselitve. Druga območja poselitve in njihovo opremljanje z okoljsko infrastrukturo, bodo v okviru izvedbe investicij državnega pomena in razpoložljivih sredstev **KS** in **ESRR**, obravnavana v finančni perspektivi EU 2014–20¹⁷.

Nacionalni vir za izgradnjo in upravljanje komunalne infrastrukture so okoljske dajatve v skladu z Zakonom o varstvu okolja, ki so prihodek občin.

Obremenitve iz kmetijstva

Ukrepe za zmanjševanje obremenitev iz kmetijstva se financira na podlagi Programa razvoja podeželja, predvsem v okviru kmetijsko okoljskih ukrepov, prednostno področje 4B: izboljšanje upravljanja voda in zemljišč ter prispevanje k izpolnjevanju ciljev okvirne direktive o vodah¹⁸.

6.2.5. Kontrolirano povečanje pretoka vode

Varstveni ukrep predvideva povečanje pretoka vode, ki teče mimo HE, kar bi koncesionarju povzročilo zmanjšanje proizvodnje in posledično dohodka. V skladu s 141. čl. Zakona o vodah, je treba v koncesijski pogodbi urediti posebne pogoje, ki jih mora upoštevati koncesionar. Podlago za spremembo koncesijske pogodbe daje 142. čl. Zakona o vodah.

6.2.6. Aktivnosti povezane z ukrepi na hidro-melioracijskih kanalih

- Čiščenje melioracijskih jarkov
- Čiščenje kanalov

Nacionalni viri financiranja

16 Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti; Specifični cilj 3: Doseganje dobrega kemijskega in ekološkega stanja voda in dobro okoljsko stanje morskega okolja) ter

Osnutek Partnerskega sporazuma z Evropsko komisijo (Tematski cilj 6: varstvo okolja in spodbujanje učinkovite in trajnostne rabe virov).

17 Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti; Specifični cilj: Zmanjševanje emisij v vode zaradi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda)

¹⁸ V osnutku Programa Razvoja podeželja 2014–2020 so vsebine vezane na izboljšanje stanja voda obravnavane v naslednjih ukrepih:

- Prenos znanja (15. člen)
- Pomoč pri uporabi storitev svetovanja (16. člen)
- Kmetijsko-okoljska in kmetijsko-podnebna plačila (29. člen)
- Ekološko kmetovanje (30. člen)
- Plačila območjem z narav./drugimi poseb. omejitvami (32. člen)
- Sodelovanje (36. člen)

Z Zakonom o kmetijskih zemljiščih je vzpostavljen sistemski vir za financiranje teh aktivnosti. Zakon o kmetijskih zemljiščih navaja, da so za vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov odgovorni lastniki kmetijskih zemljišč. Ti plačujejo takso za upravljanje in vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov. Javni zavod Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije nato s koncesionarji določi obseg vzdrževalnih del, v postopku presoje sprejemljivosti pa se določi takšen obseg in potek del, ki ne poslabša bistveno stanja Natura vrst in habitatnih tipov.

6.2.7. Upravljanje z manjšimi zaježitvami

Za upravljanje zaježitev velja, da so objekti vodne infrastrukture v upravljanju države in objekti v posebni rabi v upravljanju imetnika vodne pravice, zato se tudi stroški upravljanja zagotavljajo iz zasebnih in javnih sredstev.

Podlaga za ukrepe, vezane na upravljanje zaježitev v posebni rabi sta vodno dovoljenje ali koncesijski akt in v primeru koncesije še koncesijska pogodba. Imetnik vodne pravice mora imeti poslovnik za obratovanje in vzdrževanje vodnega objekta ali naprave, razen za vodni objekt ali napravo za odvzem vode za lastno oskrbo s pitno vodo. Ureditev primerne upravljanja manjših zaježitev v posebni rabi je torej predmet navedenih aktov.

Na območjih Natura 2000 so nekatere manjše zaježitve (npr. Podvinci, Velovlek) pomembne kot ključni življenjski prostor Natura vrst, zlasti kačjih pastirjev in dvoživk. Nevzdrževanje teh zaježitev lahko vodi v njihov propad in s tem izgubo habitata, do enakih posledic lahko vodi tudi njihovo neprimerno upravljanje. Upravljanje zaježitev, ki so vodna infrastruktura, je naloga državne gospodarske javne službe in se financira iz Sklada za vode.

6.2.8. Okrepitev inšpekcijskega nadzora nad gnojenjem in rabo sredstev za varstvo rastlin v priobalnih območjih

V okviru veljavnega proračuna RS in sklepov vlade, bi bilo možno okrepitev Inšpekcije za kmetijstvo in okolje doseči le s prerazporeditvijo iz drugih resorjev (npr. CURS) ali znotraj MKO. Nove zaposlitve niso mogoče.

Okrepitev je možna tudi z vzpostavitvijo Službe vodovarstvenega nadzora v skladu z Zakonom o vodah. Sredstva za izvajanje nalog te službe se zagotavlja v okviru proračunskih postavk MKO (Sklad za vode in ARSO).

7 RAZVOJNI UKREPI ZA ZELENO RAST

7.1 Uvod

Obsežna območja Natura 2000 s svojimi značilnostmi predstavljajo za Slovenijo razvojno priložnost za zeleno rast. Številni razmeroma dobro ohranjeni ekosistemi omogočajo doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst v naravi. Doživljanje teh danosti skozi organizirano turistično ponudbo ter v povezovanju z bolj kakovostno prehrano in načinom življenja, omogoča zaposlovanje in ustvarjanje novih prihodkov, zlasti pri segmentu kupcev z visoko razvito zavestjo o pomenu zdravega okolja in nujnosti njegovega ohranjanja. V tem dokumentu so zato navedene tudi možnosti za sofinanciranje investicij in storitev iz segmenta trajnostnega razvoja turizma, ki je povezan s trženjem biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 ali ob njih. Natura 2000 nudi tudi dodatne priložnosti za razvoj določenih gospodarskih panog, ki lahko prispevajo k oblikovanju novih delovnih mest, vplivajo na ekonomsko socialno stanje občin in izboljšajo ekonomsko socialni položaj na podeželju, zlasti v povezavi s kmetijstvom (vključno z dopolnilnimi dejavnostmi), kulturo in malim podjetništvom.

7.2 Ukrepi, ki izkoriščajo potencialne Nature 2000, ne da bi jih ogrožali in možnosti njihovega financiranja

Ukrepi za izkoriščanje potencialov Nature 2000, ne da bi jih ogrožali, so možni zlasti na naslednjih področjih:

- Infrastruktura za obiskovanje varovanih območij in zagotavljanje trajnostne mobilnosti (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, pešpoti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti). Za trženje biotske raznovrstnosti skozi turizem so potrebna določena vlaganja v turistično infrastrukturo in v infrastrukturo za interpretacijo narave oziroma parkovno infrastrukturo (npr. učne in doživljajske poti, infocentri). Ta infrastruktura pritegne obiskovalce in turiste in jim pomaga doživeti naravo oziroma priti v stik z živalmi in rastlinami. Zaradi takih doživetij lahko neko območje postane priljubljena destinacija za obiske oziroma turistična destinacija. Premišljeno načrtovana parkovna infrastruktura tudi usmeri obiskovalce na določene dele narave (območij Natura) in s tem pomaga obiskovalce »koncentrirati« na točke ali v okolico območij Natura, kjer je mogoče tržiti lokalne proizvode (kmetijske, gostinske, spominke, storitve ipd.). Ob tem jih mora hkrati odvrniti od občutljivejših delov narave, kjer večje število obiskovalcev lahko škoduje doseganju varstvenih ciljev. Obiskovane dele narave je pomembno vzdrževati v stanju, ki vpliva na ugodno stanje vrst in habitatnih tipov in omogoča čim bolj kakovosten stik obiskovalca z naravo.
- Sodelovanje z drugimi sektorji in občinami pri promoviranju praks, ki pozitivno prispevajo k doseganju ciljev varstva narave:
 - upravljanja voda pri vzpostavitvi zelene infrastrukture, zlasti z namenom sonaravnih protipoplavnih ukrepov in zagotavljanja kakovostnih virov pitne vode ob sočasnem pozitivnem prispevku k doseganju ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov vezanih na obravnavane vodne ekosisteme;
 - ohranjanja kulturne dediščine, zlasti za iskanje pozitivnih rezultatov za področje narave in kulture pri izvedbi skupnih projektov (npr. namesto novogradenj se informacijski center umesti v objekt kulturne dediščine, pri infrastrukturi za obisk in

- interpretacijo se poveže področji narave in kulture, prednost se da obnovi kulturne dediščine, ki je neposredno pomembna npr. kot habitat ogroženih vrst);
- varstva okolja, zlasti na področju odpadnih voda in ravnanja z odpadki;
 - na socialnih področjih, kot je npr. uporaba instrumenta javnih del za pomoč pri aktivnostih varstva narave na terenu in socialno podjetništvo, ki prispeva k ciljem varstva narave na zavarovanem območju;
 - za spodbujanje sonaravnih kmetijskih in gozdarskih praks, ki čim bolj neposredno vplivajo na doseganje oz. ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov.
- Razvoj blagovnih znamk zavarovanih območij kot pomembne podpore ponudnikom storitev, pridelkov in izdelkov, porabnikom pa v informacijo, da storitev, pridelek ali izdelek pozitivno vpliva na cilje varstva narave.

Nacionalni viri financiranja

Navedene vsebine delno sodijo tudi v javno službo ohranjanja narave, zato se ob zagotovitvi vsaj minimalnih proračunskih sredstev izvajajo v okviru nacionalnega proračuna. V okviru teh sredstev se omogoča osnovno pripravo projektov tistih zgoraj navedenih vsebin, ki se jih opredeli kot nacionalno pomembne.

Viri financiranja iz EU in drugi viri

S projektnimi sredstvi iz virov EU in drugih finančnih virov je mogoče razvijati vse zgoraj navedene vsebine. Pomembni viri so Evropski sklad za regionalni razvoj¹⁹, Program razvoja podeželja, program LIFE, Kohezijski sklad, Finančna mehanizma EGP in Norveške, Švicarski prispevek in drugi.

¹⁹ Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (Prednostna os: Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti; Specifični cilj: Izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov, prednostno tistih z najslabše ocenjenim stanjem ohranjenosti ter varstvo naravnih vrednot za zagotavljanje ključnih ekosistemskih storitev)

8 RAZISKOVANJE IN RAZVOJ TEHNOLOGIJ TER SPREMLJANJE STANJA – MONITORING

8.1 Uvod

Uspešnost opredelitve in izvedbe varstvenih ukrepov, sprejemanje odločitev, načrtovanje, izobraževanje, oblikovanje javnega mnenja – vse to je odvisno od razumevanja procesov v naravi, pa tudi podatkov o biotski raznovrstnosti, njihovi dostopnosti, organiziranosti in zanesljivosti. Za politiko raziskovanja na državni ravni je pristojno Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport. Za izvedbo programa pa je pristojna Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Pri tem je nujno povezovanje družboslovnih in naravoslovnih znanosti, povezovalna dejavnika pa sta MKO in MIZŠ. Sektor za znanost aktivno sodeluje pri usmerjanju in izvajanju okvirnega programa Obzorje 2020 in evropskih iniciativ kot so ERA-NET, INCO-NET ter JPI (Skupne evropske programske iniciative), premalo pa je medresorskega povezovanja tako pri oblikovanju politik kot tudi pri izvajanju programov. Ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, doslej ni imelo bistvenega vpliva pri oblikovanju politike raziskovanja, sodelovanje med obema ministrstvom je šibko. V okviru platforme EPBRS, zlasti projekta BIOSTRAT, je bilo več pobud za okrepitev sodelovanja, vendar v praksi to ni zaživel. Boljše sodelovanje med MKO in MIZŠ, predvsem Direktoratom za znanost, bi izboljšalo vključevanje biotske raznovrstnosti v raziskovalno strategijo in programe na državni ravni in s tem povečalo možnosti financiranja predvsem iz nacionalnih virov.

8.2 Opredeljevanje potreb po raziskavah in možnosti njihovega sofinanciranja

Viri financiranja iz EU

Okvirni program EU za raziskave in inovacije, ki ga promovira MIZŠ in ki omogoča financiranje, je Obzorje 2020 (Horizon 2020 - Participant Portal H2020 Online Manual²⁰). Je centraliziran mehanizem, pri katerem je biotska raznovrstnost bolj eksplicitno opredeljena in ima možnost financiranja v okviru dveh družbenih izzivov: Prehranska varnost, trajnostno kmetijstvo in gozdarstvo, morske, obalne in celinsko vodne raziskave ter biogospodarstvo (družbeni izziv 2²¹); Podnebni ukrepi, okolje, učinkovitost virov in surovin (družbeni izziv 5²²).

V programu za 2014–15 so zlasti v sklopu Podnebnih ukrepov, okolja, učinkovitosti virov in surovin posebej opredeljeni projekti na temo varstva okolja, trajnostno upravljanje z naravnimi viri, vodo, biotsko raznovrstnostjo in ekosistemi, ki se osredotočajo predvsem na ekosistemske storitve in vlogo biotske raznovrstnosti²³. V delovnem programu za zagotavljanje prehranske varnosti 2014–

²⁰ http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/index_en.htm

²¹ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

²² <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/climate-action-environment-resource-efficiency-and-raw-materials>

²³ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

2015 pa je pomen ohranjanja biotske raznovrstnosti in zdravih funkcionalnih ekosistemov posredno vključen s trajnostno rabo naravnih virov²⁴.

Poleg tega je možno raziskovalne naloge izvajati tudi skozi druge finančne mehanizme (kot so skladi evropske kohezijske politike, kmetijski sklad za razvoj podeželja in ribiški v okviru politike razvoja podeželja).

Nacionalni viri financiranja

Večji vpliv pri predlaganju raziskav imajo posamezna ministrstva pri Ciljnih raziskovalnih programih (CRP), kjer sodelujejo pri postopkih potrjevanja programa raziskav pri ARRS, vključno s sofinanciranjem. Na tem področju je nekaj več možnosti za doseganje raziskovalnih rezultatov, ki so uporabni za področje ohranjanja narave.

Ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, ima za naročanje specifičnih študij in manjših raziskav na voljo zelo omejena sredstva. V teh primerih so seveda rezultati neposredno uporabni. V to skupino sodi tudi kartiranje habitatnih tipov.

8.3 Opredeljevanje potreb po monitoringu in možnosti njegovega sofinanciranja

Iz sredstev EU je mogoče sofinancirati vzpostavitev monitoringa ciljnih vrst in habitatnih tipov, zlasti iz prilog Direktive o pticah in Direktive o habitatih, skozi projekte, sofinancirane iz programov ETS in LIFE. Načrtni dolgoročni monitoring je ob upoštevanju določenih omejitev možno financirati v okviru ukrepa tehnične pomoči PRP. Drugi načrtni dolgoročni monitoring je mogoče financirati le iz nacionalnih sredstev, pri čemer ima v praksi ministrstvo, pristojno za ohranjanje narave, na voljo zelo omejena sredstva.

8.4 Podatkovne zbirke in dostopnost podatkov

Viri financiranja iz EU

Možnosti za vzpostavitev dobro urejenih podatkovnih zbirk in z njimi povezanih prostorskih portalov ter zagon njihovega delovanja, obstajajo v okviru prijave in izvajanja ustreznega projekta v programu LIFE ali v programih evropskega teritorialnega sodelovanja. Na podlagi izkušenj dosedanjih projektov, ki so vključevali tudi ta segment, je možnost financiranja zelo omejena iz več razlogov. Eden je, da je financiranje podatkovnih baz in prostorskih portalov lahko le ena od aktivnosti v projektu, ki mora celovito obravnavati reševanje problema z določeno vrsto ali habitatnim tipom, za kar pa so potrebni zelo usposobljeni akterji. Zato se projekti praviloma usmerjajo na manjša območja in postavitev podatkovnih baz izvajajo v majhnem obsegu. Po zaključku projekta je vprašljivo nadaljevanje financiranja in s tem vzdrževanja.

Nacionalni viri financiranja:

²⁴ <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

Vzpostavitev dobro urejenih in pravilno delujočih podatkovnih zbirk in prostorskih portalov so občasno že bile financirane iz nacionalnih finančnih virov. Sistemsko financiranje, ki bi omogočilo sprotno polnjenje podatkovnih zbirk, vzdrževanje in nemoteno delovanje, še ni bilo vzpostavljeno.

Drugi viri financiranja

Slovenija je upravičena tudi do donatorskih sredstev nekaterih visoko razvitih držav (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP). V okviru prijave in izvajanja projektov obstaja možnost kritja stroškov priprave in vzdrževanja podatkovnih zbirk in prostorskih portalov, podobno kot iz programa LIFE, z bolj ali manj enakimi omejitvami kot so opisane pri programu LIFE.

9 INFORMIRANJE, KOMUNICIRANJE, OZAVEŠČANJE JAVNOSTI

9.1 Uvod

Upravljanje območij Natura 2000 sodi med zahtevne naloge. Eden od razlogov za to je tudi dejstvo, da so vanj aktivno ali pasivno vključeni številni deležniki. V nadaljevanju predstavljamo pregled možnih finančnih virov za informiranje, komuniciranje in ozaveščanje ter spodbujanje dialoga. Pri tem izhajamo zlasti iz izkušenj v Sloveniji in na ravni EU²⁵ v preteklem programskem obdobju. Vključevanje deležnikov je obravnavano v drugih poglavjih in tu ni povzeto.

9.2 Tipi predvidenih potrebnih ukrepov in možnosti njihovega financiranja

Ukrepi informiranja, (dvosmernega) komuniciranja in osveščanja se pogosto prepletajo med sabo in tako s posameznim ukrepom dosežemo cilje na več področjih.

Na področju informiranja in komuniciranja so ukrepi namenjeni zlasti komunikaciji med projektnimi partnerji, z deležniki, s širšo javnostjo. Orodja so zlasti neposredna osebna komunikacija, tiskana gradiva in elektronska sporočila, spletne strani, novi družbeni mediji, kampanje.

Na področju osveščanja javnosti so ukrepi usmerjeni zlasti v posamezne segmente javnosti (najpogostejše mladi, šolarji), interesne skupine, tudi npr. turiste/obiskovalce, splošno javnost. Orodja so najpogostejše spletne strani in novi družbeni mediji, tiskana gradiva, razstave, infrastruktura za obisk (naravoslovne poti, informacijski centri), vodeni ogledi, predavanja ipd.

Nacionalni viri financiranja

Komunikacijske in ozaveščevalne dejavnosti so – v določene obsegu – sestavina rednega dela vseh javnih zavodov in izvajalcev javne službe, ki delujejo na področju ohranjanja narave. Ta obseg je financiran iz proračuna Republike Slovenije, v okviru financiranja javne službe.

Vsako leto Urad vlade za komuniciranje s pomočjo javnega razpisa podpre informativno-komunikacijske in izobraževalne projekte nevladnih organizacij, ki obravnavajo vnaprej določene teme. V preteklosti so bila ta sredstva nekajkrat namenjena tudi promociji Nature 2000, razpis je podpiralo tudi ministrstvo, pristojno za naravo.

Urad vlade za komuniciranje zagotavlja finančna sredstva tudi za komunikacijske aktivnosti, vezane na zadeve Evropske unije. Evropska komisija in Urad vlade za komuniciranje v imenu slovenske vlade sta 2007 podpisala sporazum o upravljavskem partnerstvu na področju komuniciranja zadev Evropske unije (Partnerstvo), za obdobje štirih let. Cilj Partnerstva je usklajeno komuniciranje o evropskih zadevah s strani Evropske komisije, Evropskega parlamenta in slovenske vlade.

²⁵ Torkler Peter et al.: *Financing Natura 2000 Guidance Handbook*, European Commission, 2007.

Predstavniki vseh treh institucij zato za vsako leto pripravijo letni komunikacijski program, ki zajema različne aktivnosti za več ciljnih javnosti (mladi, strokovne javnosti, NVO, državljani). S tem zagotavljajo priložnosti za predstavitev in razpravo o različnih vidikih evropskih tematik, ki se tičejo vsakdanjega življenja državljanov. Opravljena je bila evalvacija, ki je ugotovila, da so programi zaradi vključitve idej vseh partnerjev in njihovih izkušenj boljši, prodornejši, zanimivejši in bolj inovativni, kot če bi vsaka institucija komunicirala ločeno. Letno izvedejo štiri do pet programov²⁶.

Možni vir so tudi donacije in sponzorstva podjetij, v preteklosti sta jih področju osveščanja in promocije ohranjanja narave že dali podjetji Petrol in Krka.

Viri financiranja iz EU

Osnovni finančni vir na tem področju je program LIFE. Na področju LIFE Narava in biotska raznovrstnost so sestavni del vsakega projekta tudi aktivnosti informiranja, komuniciranja in ozaveščanja²⁷.

Na področju Okoljsko upravljanje in informacije²⁸, ki zajema tudi vsebine ohranjanja narave in s tem Nature 2000, pa bodo sredstva namenjena spodbujanju ozaveščenosti, komuniciranju, informiranju, izmenjavi znanj o uspešnih rešitvah, razširjanju praks in pristopov ter usposabljanjem.

Evropska komisija v prvem večletnem delovnem programu LIFE²⁹ predvideva sredstva za nacionalne in transnacionalne kampanje osveščanja, katerih cilj je povečanje osveščenosti javnosti o Naturi 2000. Kampanje naj bi prinesle pomemben dvig osveščenosti in po možnosti tudi spremembe v obnašanju ciljne javnosti oz. določenega družbenega upravnega ali gospodarskega sektorja.

Poleg tega naj bi bila sredstva namenjena kampanjam za velike zveri na ravni populacije posamezne vrste.

Predvidena so tudi sredstva za informiranje in osveščanje o Strategiji biotske raznovrstnosti Evropske unije³⁰, ki naj bi povečalo osveščenost in razumevanje državljanov in ključnih deležnikov – vključno z odločevalci, poslovno sfero, lokalno upravo – o tem, kaj so cilji te strategije.

Sredstva so predvidena tudi za kampanje osveščanja o invazivnih tujerodnih vrstah, ki bodo osredotočene na splošno javnost in ključne deležnike, med njimi odločevalce, gospodarstvo, lokalne skupnosti in državne institucije.

Tudi za zeleno infrastrukturo naj bi s kampanjami za osveščanje dosegli ključne deležnike. Z njimi naj bi promovirali dobre prakse in izboljšali pripravo tehničnih in prostorskih podatkov za vzpostavitev zelene infrastrukture.

²⁶ <http://www.evropa.gov.si/si/partnerstvo-med-slovenijo-in-evropsko-komisijo/>

²⁷ Uredba 1293/2013, člen 11, Posebni cilji za prednostno področje narava in biotska raznovrstnost.

²⁸ Uredba 1293/2013, člen 12, Posebni cilji za prednostno področje narava in biotska raznovrstnost.

²⁹ *LIFE Multiannual Work Programme for 2014–2017* (februar 2014)

³⁰ *EU Biodiversity Strategy*.

Sredstva bodo namenili tudi promociji dobrih praks in spodbujali nastanek omrežij prostovoljcev.

Projekti LIFE, ki so namenjeni ohranjanju vrst in habitatov, praviloma obsegajo tudi komunikacijske aktivnosti: pripravo informacijskih in promocijskih gradiv, vzpostavljanje komunikacijske mreže, postavitev in vzdrževanje spletne strani.

Projekti LIFE, ki so namenjeni ohranjanju vrst in habitatov, pogosto obsegajo tudi ozaveševalne aktivnosti: pripravo priročnikov, izvedbo seminarjev, delavnic, pripravo gradiv za osveščanje.

Informiranje, ozaveščanje in promocija narave sta neredko vključena v projekte LEADER, financirane iz Programa razvoja podeželja. Praviloma gre za povezavo s turistično promocijo ali ureditev krajevne turistične infrastrukture.

Izobraževanje in usposabljanje mladih bo financirano iz programa Erasmus³¹. Ta program omogoča tudi izobraževanje odraslih. Za sredstva iz programa Erasmus+ za izobraževanje odraslih lahko kandidirajo organizacije s področja izobraževanja odraslih in tudi lokalne in regionalne institucije, ki so aktivne na področju izobraževanja odraslih.

Komunikacijske in promocijske dejavnosti so praviloma vključene tudi v projekte transnacionalnega sodelovanja, nekateri od njih vključujejo tudi ozaveševalne dejavnosti.

Na voljo so tudi sredstva, ki jih prispevajo evropske države, ki niso članice EU, na primer Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP.

³¹ Več o programu Erasmus+ na: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm

10 VIRI

Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22. 7. 1992, str. 7; s spremembami)

Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic – kodificirana različica (UL L 020, 26. 1. 2010, str. 0007–0025)

Erasmus+: http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm

KGZS 2013: Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 – Sektor kmetijstvo, Kvalitativna analiza izvajanja ciljev (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1)

MKO 2013: Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 in pregled uporabe sredstev za njegovo izvajanje v obdobju 2007–12 – krovni dokument (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1 in A.2)

MKO 2013: Priporočila za boljše koriščenje sredstev za upravljanje z območji Natura 2000 in za pripravo Operativnega programa upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020 (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1 in A.2)

Osnutek Partnerskega sporazuma z Evropsko komisijo

(http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/Dokumenti_za_objavo_na_vstopni_strani/3.4.2014PS.pdf)

Osnutek Programa Razvoja podeželja 2014–2020

(http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/Program_razvoja_podezelja/PRP_KONCNO09072013.pdf);

Osnutek Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020

(http://www.svrk.gov.si/fileadmin/svrk.gov.si/pageuploads/KP_2014-2020/Prvi_OSNUTEK_OP_20_01_2014_redakcijski_popravki.pdf)

Osnutek Strategije razvoja Slovenije za obdobje 2014–2020

(http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/EKP/Drugi_dokumenti/SRS_09_08_2013.pdf);

Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (Uradni list RS, št. 71/2004, [95/2004](#), [37/2005](#), [87/2005](#), [73/2008](#), [63/2010](#))

Program državnih razvojnih prioritet in investicij Republike Slovenije za obdobje 2014–2017 (prvi osnutek) (http://www.asociacija.si/slo/wp-content/uploads/2013/04/DRPi_prvi_osnutek-1.pdf); marec 2013

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, ki jih zajema splošni strateški okvir, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1083/2006

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o posebnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj in cilju naložbe za rast in delovna mesta ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRRP)

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi pravil za neposredna plačila kmetom v podpornih shemah v okviru skupne kmetijske politike

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1084/2006

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo [razveljavitev Uredbe Sveta (ES) št. 1198/2006, Uredbe Sveta (ES) št. 861/2006 in Uredbe Sveta št. XXX/2011 o celostni pomorski politiki]

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa za okoljske in podnebne ukrepe (LIFE)

Spletni portal programa Obzorje 2020:

http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/index_en.htm

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/climate-action-environment-resource-efficiency-and-raw-materials>

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/h2020-section/food-security-sustainable-agriculture-and-forestry-marine-maritime-and-inland-water>

Sklepi Sveta Evropske Unije do Sporočila Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020, december 2011

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Naše življenjsko zavarovanje, naš naravni kapital: strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2020,

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor

Torkler Peter et al.: *Financing Natura 2000 Guidance Handbook*, European Commission, 2007.

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. [49/04](#), [110/04](#), [59/07](#), [43/08](#), [8/12](#), [33/13](#), [35/13 - popr.](#), [39/13](#) - odl. US in [3/14](#))

Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o **skupnih določbah** o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006

Uredba (EU) št. 1305/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o podpori za **razvoj podeželja** iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRR) in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005

Uredba (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o pravilih za **neposredna plačila kmetom** na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009

Uredba (EU) št. 1306/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju **skupne kmetijske politike** in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 352/78, (ES) št. 165/94, (ES) št. 2799/98, (EC) No 814/2000, (ES) št. 1290/2005 in (ES) št. 485/2008

Uredba (EU) št. 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem skladu za **regionalni razvoj** in o posebnih določbah glede cilja "naložbe za rast in delovna mesta" ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1080/2006

Uredba (EU) št. 1300/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o **Kohezijskem skladu** in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1084/2006

Uredba (EU) št. 1304/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o Evropskem **socialnem skladu** in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1081/2006

Uredba (EU) št. 1293/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi programa za okolje in podnebne ukrepe (**LIFE**) in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 614/2007

Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/1993, 10/1993-ZSKZ, 13/1998 Odl.US: U-I-53/95, 24/1999 Skl.US: U-I-51/95, 56/1999-ZON (31/2000 popr.), 67/2002, 110/2002-ZGO-1, 112/2006 Odl.US: U-I-40/06-10, 115/2006, 110/2007, 61/2010 Odl.US: U-I-77/08-14, 106/2010, 63/2013, 101/2013-ZDavNepr, 112/2013, 17/2014, 22/2014 Odl.US: U-I-313/13-86

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. [96/04](#) – uradno prečiščeno besedilo, [61/06](#) – ZDru-1 in [8/10](#) – ZSKZ-B)

Zakon o sladkovodnem ribištvu (Uradni list RS, št. 61/2006)

Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/2002, [110/2002](#)-ZGO-1, [2/2004](#)-ZZdrI-A, [41/2004](#)-ZVO-1, [57/2008](#), [57/2012](#), [100/2013](#)

Zakon o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št.2/04 in 61/06-ZDru-1)

ZRSVN 2013: Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 – Sektor gozdarstvo (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1 in A.2)

ZRSVN 2013: Študija umeščanja ukrepov gozdarsko-okoljske in podnebne storitve ter ohranjanje gozdov (GOPS) za obdobje 2014–2020 (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.2)

ZRSVN 2013: Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 – Sektor kmetijstvo (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1 in A.2)

ZRSVN 2013: Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 – Sektor upravljanje z vodami in ribištvo (LIFE11/NAT/SI/880, projektna akcija A.1 in A.2)